

TDK Híradó

2008. február

*Az Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Állam- és Jegtörténeti Tanszék
Tudományos Diákkörének folyóirata*

Kandalló melletti beszélgetések;

Interjú Dr. Képes Györggyel

*Apafi Mihály külpolitikájának két arca –
II. rész*

*A tagi és ügyvezetői felelősség szabályozása az
1930. évi V. tc.-ben*

Magánvállalkozás a szocializmusban?

Kultúra-rovat: Mindenképpen, talán

Novella: A református temetőben

Kedves Olvasóink!

Mindenekelőtt engedjétek meg, hogy mindenkinek nagyon boldog új esztendőt kívánjak! Végrehátra mindannyian túljutottunk az egész vizsgaidőszakon, javaslok, hogy pihenjétek, kiránduljátok (amíg lehet). Jómagam ezt a szemesztert az Erasmus-ösztöndíjnak köszönhetően Bécsben fogom tölteni, az Universität Wien hallgatójává válok pár hónapra, amit már nagyon várok (pár napot már töltöttem kinn, és csak a legjobbakról tudok beszámolni – jelen számunk hátoldalán megtekinthetitek a bécsi városházát, az előtte lévő parkkal, amely kép talán visszaad valamit e gyönyörű város hangulatából! A márciusi, vagy áprilisi számunkba ígérem, hogy bővebben beszámolok a kinti élményekről, sőt, akkkorra már reményeim szerint átlátom majd az ottani oktatási rendszert is.

Most viszont kanyarodjuk vissza az újságunk tartalmához: folytatódik a „Kandalló mellett beszélgetések” című interjú-sorozatunk, melynek keretében most dr. Képes György Tanár Úrral ismerkedhettek meg. Őt követi Szakács Bence Apafi Mihály uralkodásáról szóló cikkének második része, amivel kapcsolatban ismételten el kell mondanom, hogy nagyon tetszett az írás, és Mindenkít buzdítanék arra, hogy írjon, nagy szeretettel fogadunk minden cikket. A következő két cikkünk gazdasági-társasági joggal foglalkozik, elsőként Minárik Ferenc írását olvashatjátok, aki a korlátozott felelősségű társaság magyar jogrendszerbeli megjelenését vizsgálta, illetve Pafféri Zoltán cikkét, amely a magánvállalkozások szocializmus-korebeli megjelenését vizsgálta. E havi kultúra-rovatunkban dr. Beke-Martos Judit tollából olvashattok a „Mindenképpen, talán” c. vígjátékáról, amelyet most kezdtek el vetíteni a mozikban, valamint Nemes Iringó novelláját, amely „A református temetőben” címet viseli.

Néhány szót, engedjétek meg, hogy szóljak a TDK-ról: a tavaszi szemeszter programjának kialakításakor egyfelől figyelembe vettük a Ti ötleteiteket, javaslataitokat, valamint igyekeztük összehangolni az üléseket a tanszék által szervezett két konferencia megbeszélő üléseivel. Elsőként Dr. Révész T. Mihály docens urat hallgathatjátok meg, aki a szociáldemokrácia magyarországi megjelenéséről fog beszélni, majd Dr. Mezey Barna professzor úr tart egy előadást a szimbólumok világáról. Ezen az ülésen lesz egyben a két német-nyelvű szeminárium első megbeszélése is. A következő hónapokban sor kerül börtönlátogatásra, igazságügyi boncolásra, ezzel kapcsolatban figyeljétek majd a plakátjainkat, illetve aki szeretne e-mailben is értesítést kapni, és nem jelentkezett fel a levelező listánkra, az megteheti egy levél küldésével a majttddk@hotmail.com címre.

Bevezetőként ennyit gondoltam, jó olvasgatást kívánok és kellemes pihenést februárra!

Képesy Imre

Kandalló melletti beszélgetések – Dr. Képes Györggyel

Készítette: Képesy Imre és Mezey Réka

Születési hely, idő: Budapest, 1973

Családi állapot: nő, két leánygyermek

Tanulmányok: jog (ELTE ÁJK), doktori tanulmányok (ELTE ÁJK Doktori Iskola)

Kedvenc étele: kapros tökfőzelék, paradicsomos káposzta

Kedvenc itala: Panaché (hasonló a Radlerhez, de sokkal finomabb)

Kedvenc színe: bordó

Kedvenc filmje: Top Secret!, Drakula halott és élvezi, Rettenthetetlen, Columbo-sorozat

Kedvenc színésze: Leslie Nielsen, Kevin Bacon, Helen Hunt

Kedvenc énekese, együttese: Luciano Pavarotti, Modern Talking, Beach Boys, OMD, Status Quo

Kedvenc írója: Dino Buzzati, Umberto Eco, J.M. Cottree, Franz Kafka, Szerb Antal

Kedvenc könyv: Szerb Antal: Pendragon-legenda

Kedvenc színházi élménye: Mikó István: Mindhalálig Beatles

Kedvenc országa: Dánia, Hollandia

Kedvenc autója: Mazda (Mazda 6), Subaru (Impreza), Lexus

Kedvenc Macintosh-modellje (Tanár Úr nagy Macintosh-rajongó): 20th Anniversary Macintosh, iBook G3 (Clamshell Blueberry), G4 Cube, PowerMac G4

Gyűjt-e valamit: autómodelleket, CD-ket

- Első kérdésem az lenne Tanár Úrhoz, hogy miért döntött a jogi pálya mellett és elhatározásának melyek voltak a legfontosabb indokai?

-Mondhatom, hogy általános iskolás korom óta jogász szerettem volna lenni, egészen a gimnázium negyedik osztályáig. Ennek több oka volt, például filmélmények, melyeknek köszönhetően kialakult bennem egy idealizált kép erről a szakmáról, illetve az ügyvédi pályáról. Ezt azért hangsúlyozom ki, mert már a kezdetektől fogva leginkább ügyvéd szerettem volna lenni. Családi indíttatás nem volt, szüleim orvosok, nagypapám, akit nagyon tiszteltem, mérnök volt, tehát műszaki értelmiségi. A távoli rokonságban sem volt jogász, és az ismerősi körben is csak elvétve, de ők sem voltak igazán közeli barátok. Ha okot kéne mondanom, talán arra tudnék hivatkozni, hogy a humán pályát részesítettem előnyben az orvosi és mérnöki szakmával szemben. A gimnázium utolsó évében elhatároztam, hogy közgazdász leszek, mert nagyon szerettem és szeretem mind a mai napig a matematikát, és nagyon érdekel. A matematika tanárom azonban azt mondta, hogy bár minden feladatot meg tudok oldani, az egyszerű feladatokat is a lehető legbonyolultabban oldom meg, és emiatt ő aggódik a felvételem miatt, ahol gyorsan kell sok feladatot megoldani, hirtelen sok stressz éri az ember. Ennek köszönhetően az utolsó pillanatban mégis úgy döntöttem, hogy inkább jogász leszek.

- Melyek voltak Tanár Úr legmaradandóbb élményei az egyetemi évek alatt, és milyen volt a korabeli hallgatói élet?

- Kevesebben voltunk. Ez nem biztos, hogy jó, vagy akár rossz volt, tehát ezt nem értékként mondom. Ettől eltekintve én nem látok nagy különbségeket. 1991-től 1996-ig jártam egyetemre, akkoriban is hasonló látogatottsága volt az előadásoknak, azaz első év első félévében még sokan voltunk, negyedéven már megtörtént, hogy hatan vagy heten ültünk be, tehát az élet nagyjából úgy működött akkoriban is, mint most. Magáról az egyetemi életről, ami nem a tanulással függ össze, túl sokat mondani nem tudok, és ez megint egy furcsaság az én életemben, ugyanis életem ezen szakaszának 90 százalékát a számítógép előtt töltöttem. Akkoriban volt egy Atari ST nevű számítógép, amiből nagyon kevés volt Magyarországon. Volt egy klubja, aminek keretében minden héten összegyűltünk, nyolcan, tízen, vagy akár huszan. Volt egy kis újságunk,

ami floppy-lemezen jelent meg. Bejárogattam az egyetemre, amikor úgy éreztem, hogy kötelező vagy érdemes, de többnyire a számítógépekkel foglalkoztam, olyannyira, hogy számítástechnikai boltban is dolgoztam. Az egyetemi bulikra ritkán jártam el, az alkohol élvezete is kevésbé volt rám jellemző, a budaörsi napok gusztustalansági versenyét is csak hírből ismertem. Ez olyan, mint a katonaság, hosszasan tudnék róla mesélni, de nem lenne igaz.

Hallgatóként értek negatív élmények is, de ezek szerencsére nem voltak sem jelentősek, és az ilyen pillanatokból sem volt sok. Kellemes élményből viszont nagyon sok volt, ami annak is volt talán köszönhető, hogy remek tanáraink voltak, akik közül jónéhányan még mindig itt tanítanak, mint például Mezey Barna, Vékás Lajos, Györgyi Kálmán, Békés Imre. Van, aki már sajnos nincs köztünk, mint Földes Gábor, akinek felejthetetlen élményt jelentett minden pénzügyi jogi órája, finom humora, valamint Brósz Róbertet emelném ki, a római jog professzorát.

Külön kell szólnom arról a személyről, akinek végső soron köszönhetem azt, hogy itt vagyok, ő pedig Révész T. Mihály Tanár Úr. Ő első éves korom óta, mondhatni a szárnyai alá vett, hozzá írtam az évfolyamdolgozataimat, szakdolgozatomat. Intellektuális, sőt esztétikai élmény is volt mindig vele beszélgetni, az ő élményeit és családi történeteit hallgatni – édesapja és nagyapja is nagy alakja volt ugyanis a szociáldemokrata mozgalomnak. Megtörtént például, hogy Willy Brandt, a volt NSZK kancellárja először őket látogatta meg, és csak utána ment el Kádár Jánoshoz – ezek és a hasonló történetek számomra mind a mai napig feledhetetlenek.

- A MÁJT Tanszékekkel, illetve a TDK-val kapcsolatba került Tanár Úr az egyetemi éve alatt?

- Furcsa választ fogok adni a kérdésre, ugyanis volt kapcsolat a TDK-val, illetve voltam annak titkára, sőt két évfolyamtársammal mi alapítottuk a diákkört, de nem ezt, hanem az Egyetemes Jogtörténeti TDK-t! Én akkor kapcsolódtam be demonstrátorként a hallgatói tudományos életbe, amikor Révész Tanár Úr vezette az egyetemes tanszéket. Ez az út vezetett el engem a TDK-hoz, illetve a tanszéknek köszönhetően egy kissé az oktatásba is belekóstolhattam, mert az USA alkotmánytörténetével foglalkozó fakultatív órán lehetőségem volt néhány előadást tartani. Ettől függetlenül hallgatóként én is kapcsolatba kerültem a Magyar Jogtörténeti TDK-val, köszönhetően főként az érdekes témáknak. Akkoriban folyt a nagyon élénk vita a halálbüntetés eltörlésével kapcsolatban, az Alkotmánybíróság ekkoriban, egész pontosan 1992-ben semmisítette meg az erre vonatkozó törvényi rendelkezéseket, és előtte bemutattak egy nagyon elgondolkodtató, halálbüntetés-ellenes filmet, amit például a TDK-n is levetítettek. Őszintén bevallom, hogy két népszerű foglalkozáson nem vettem részt, az egyik a börtönlátogatás, a másik a boncolás volt, és azt hiszem, hogy ezzel elárultam azt is, hogy a büntetőjog világa sosem állt közel hozzám, hiszen abban sok a bűnöző és még több az áldozat.

- Külföldi utakon részt vett hallgató korában?

- Igen, 1994 tavaszán három hónapig tanultam Tempus-ösztöndíjjal Hollandiában, az Amszterdami Egyetemen, ahol összehasonlító alkotmányjogot és médiajogot tanultam, valamint hozzá kell tenni, hogy rengeteg CD-t vásároltam, az ösztöndíjam 80 százalékát erre fordítottam. Ennek az volt az oka, hogy akkoriban ebben a városban volt a világ legjobb lemezboltja, a Virgin Megastore, aminek azt hittem, hogy sosem érek a végére. Egyszer délelőtt 10 órakor mentem be és este 6-kor jöttem ki – aznap, talán mondanom sem kell, hogy nem mentem be az egyetemre.

- Következő kérdésem arra vonatkozna, hogy indult el oktatói karrierje, és miért éppen Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéket választotta?

- 1996 februárjában végeztem el az egyetemet, ugyanis mi még négy és fél évig jártunk ide. Szerencsés vagy szerencsétlen módon Révész Tanár Urat éppen ekkor nevezték ki az ORTT

elnökévé. Mondta, hogy ha én tovább szeretnék tevékenykedni az egyetemen (és én szerettem volna), akkor összeismertet engem Mezey Barna Professzor Úrral, az ő régi kedves kollégájával és ő venne át engem, Barna Attilával és Molnár Adéllal, két évfolyamtársammal egyetemben.

Átjöttünk, és olyan kedves fogadtatásban volt részünk, még annak ellenére is, hogy kvázi a konkurens tanszék fekete bárányaiként jelentünk meg, hogy számomra egyből egyértelművé vált, hogy itt a helyem, és gyakorlatilag attól a pillanattól kezdve itt voltam a tanszéken, eleinte PhD-hallgatóként. Rögtön bedobtak minket a mélyvízbe, szemináriumokat kellett vezetni, ami nekem azért is jelentett kihívást, mert azelőtt én amerikai alkotmánytörténettel foglalkoztam. Úgy éreztem magam, mint az orosz tanárok, akik a II. világháború vége előtt németet tanítottak, majd hirtelen át kellett magukat képezniük, és csak egy héttel jártak a tanítványaik előtt. Hasonlóképpen indult az én pályafutásom is.

Az idők során jöttek azon témák, amiket (főképp az alkotmánytörténet területén) nagyon megszerettem, még Amerikánál is jobban, közülük némelyik kutatási területemmé is vált. A kezdetektől fogva nagyon sok minden érdekelt, talán az eljárásjogokat kivéve, azok szépségét sem a „holt”, sem a hatályos jogban nem tudtam felfedezni. Az Egyesült Államok iránti érdeklődésem onnan fakadt, hogy volt egy Fellegi Tamás nevezetű oktatóm, akinek volt egy „Amerikai politikai kultúra” című fakultatív órája. Ez nekem nagyon megtetszett, maga az előadás és az előadó is magával ragadó volt. Nagyon következetesen próbálta átfogni az egész témát, aminek köszönhetően sokat tanultam és a téma is megtetszett – az Egyesült Államok alkotmányos rendje, a szabadságjogok amerikai felfogása, stb. Ekkor kezdtem el ezzel foglalkozni, illetve Révész Tanár Úr mellett sajtójoggal foglalkoztam, eredetileg magyar sajtójog-történettel. Amikor Tanár Úrral átkerültem az egyetemes tanszékre, akkor közösen találtunk ki egy olyan feladatot, miszerint megnézem a sajtószabadság történetét, és az amerikai sajtójognak, médiajognak kialakulását és rendszerét.

1996-ban, amikor visszakerültem a Magyar Jogtörténeti Tanszékre, meg kellett találni a kapcsolódási pontot Amerika és Magyarország között. Ekkor jött az ötlet Mezey Professzor Úrral közösen, hogy azt kéne megvizsgálni, hogy vajon hogyan hatott az amerikai alkotmány szelleme, annak híre, bizonyos intézményei a magyar berendezkedésre, jogi kultúrára. Ebből írtam néhány tanulmányt, illetve ez lett a PhD dolgozatom témája is.

Idővel elkezdtem foglalkozni egyéb témakörökkel is, nagyon érdekel a felvilágosodás kora, a feudalizmus és a polgárosodás közötti átalakulás, és az utóbbi korszak kezdete. Az utóbbi időben foglalkoztam, leginkább családi indíttatásból a szociáldemokrácia történetével, annak jogi, jogtörténeti vonatkozásaival. Legutóbbi témám az abszolutizmus, annak is dániai megjelenése, ami szintén egy gyerekkori álmom, ugyanis valamiért már kiskorom óta vonzódom Dániához, és most találtam egy jó témát és egy jó apropót, hogy ezzel foglalkozzam – ez pedig a 17. század végi dán berendezkedés. Tervezem azt is, hogy a majdani kutatási eredményeimet összehasonlítom a felvilágosult abszolutizmus magyarországi megjelenésével is.

- Említette Tanár Úr rögtön az interjúnk kezdetén, hogy gyermekkori álma volt, hogy neki vágjon az ügyvédi pályának? Ezzel kapcsolatban kérdezném, hogy sikerült ezt megvalósítania, és kérném, hogy pár szót szóljon az ügyvédi irodájukról is, melyet Aradszky Zsolttal együttesen alapítottak.

- Skizofrén ember vagyok, és most jutott eszembe, hogy kedvenc olvasmányaim között el is felejtettem feltüntetni Italo Calvinó: A kettészelt őrgrof című könyvét, ami szerintem egy zseniális alkotás. Ez arról szól, hogy egy itáliai őrgrofot a török elleni háborúban egy katona egy szablyával kettévág, és onnantól kezdve két személyisége van, egy gonosz és egy jó. Én remélem, hogy nekem nem egy gonosz és egy jó személyiségem van, hanem van a jogtörténet, a tudomány iránt érdeklődő Képes György, és van egy ügyvéd. Valóban, mondhatom, hogy gyermekkorom,

vagy talán kamaszkorom óta szerettem volna erre a pályára lépni. Egyetemistaként elhatároztam, hogy a bűnelkövetőkkel szembeni averzióból kifolyólag magánjoggal, azon belül is leginkább gazdasági-kereskedelmi joggal akarok foglalkozni, és harmadéves koromtól kezdve dolgoztam gyakornokként ügyvédi irodában, majd ügyvédjelölt lettem. 2000-ben jutottunk el arra a szintre, illetve ért bennünket az a szerencse, hogy legjobb barátommal, Aradszky Zsolttal ketten tudtunk alapítani egy saját irodát és ez azóta is fennáll és működik.

Ami az irodánkat illeti, alapvetően gazdasági társaságok képviseletével foglalkozunk, kis részben non-profit szervezetekkel. Az én legfőbb feladatom egy állandó megbízónk, egy söripari részvénytársaság teljeskörű jogi képviselete, de ezen kívül ellátok egyéb feladatokat is.

- Mennyi szabadideje van e két „élet” mellett Tanár Úrnak, illetve érdeklődnék a hobbijai felől, mit szeret munkán kívül csinálni?

- Hobbim rengeteg van, szabadidőm gyakorlatilag nincs. Ha oktatóként szól a kérdés, akkor a hobbim az ügyvédkedés, ha ügyvédként, akkor az oktatás. Ebből kifolyólag, ha adódik egy kis szabadidőm, akkor azt általában arra fordítom, hogy a másik feladatkörömet ellássam. Igyekszem a családommal lenni, most már van két kislányom, akikkel sajnos nagyon kevés időt tudok tölteni, de mindig nagy örömet jelent számomra, ha négyesben el tudunk menni kirándulni. Ezen kívül természetesen még van jónéhány hobbim, melyekre egyre kevesebb időm jut, az egyik ilyen a már említett számítógép, illetve most már inkább csak Macintosh-okkal dolgozom, de általában érdekel az internet és minden, ami a számítógéppel függ össze, valamint az autómodellek gyűjtése. Ehhez tartozik, hogy autókat általában véve is nagyon szeretem, a régi autókat is, van egy 30 éves Volkswagen Golfom, amivel nagyon szeretek néha közlekedni, valamint az újakat is. Azokkal is szeretek közlekedni, főleg, ha Boxer-motorosak. Szeretek ezen kívül zenét hallgatni, olvasni, most éppen Per Olov Enquistől olvasom „Az udvari orvos látogatása” című regényét. Ez a 18. század végi dán felvilágosult abszolutizmusról szól, tehát kicsit kapcsolódik a szakmámhoz is, de mint irodalmi mű is rendkívül érdekes. Egyedül azt sajnálom, hogy 2001-2002-ben jelent meg, mindössze egy alkalommal Magyarországon, és ma már képtelen voltam magyarul megszerezni. Emiatt angolul olvasom, ami egy kissé nehézkes, de megkértem a családomat, hogy amint valaki bárhol, könyvesboltban, antikváriumban meglátja, vegye meg, mert akkor végre az anyanyelvemen is el tudnám olvasni.

- A tanszéken közismert, hogy Tanár Úrnak most született második kislánya – milyen érzés ifjú apának lenni?

- Hatalmas örömet és boldogságot jelent, van két kicsi lányom, egy két és fél éves és egy fél éves. Rengeteg élmény fűz hozzájuk, melyeket hosszasan tudnék mesélni. Most éppen egy olyan kellemes helyzetben vagyunk, hogy a két éves kislányunk értelmek kezd kibontakozni, már beszél, bár nem tökéletesen, de egyre több mindent mond. Igyekszik nyelvtanilag mindent helyesen mondani, ami néha tréfás helyzeteket eredményez, például amikor összekeveri a tegnapot és a holnapot, gyakran elmeséli, hogy holnap almát ettem. De a legkedvesebb sztorim, hogy már kezdi felfedezni kistestvérét, és nemrégiben történt, hogy ott állt a rácsos ágya mellett, és beszélni tanította. Mondta, hogy fenőfa, n-nel, hiszen még ő sem beszél tökéletesen, (ilyenkor mosolygunk azon, hogy éppen a vak vezeti a világtalant), és erre gőgicsélt valamit a kisebbik lányom, akit egyébként Lizának. Erre felháborodva mondta Léna, a nagyobbik lányunk, hogy nem gögő, hanem fenőfa! Ezek az apró kis élmények, melyekből sajnos nekem eléggé kevés jut, mert általában nagyon későn érek haza a munkából, de ezek azok, melyek értelmet adnak az életnek és együttal be is aranyozzák napjaimat.

- Milyen élményeket őriz Tanár Úr a korábbi tanszéki összejövetelekről, közös kirándulásokról?

- Nagyon jó emlékeket őrzök! Régen, réges-régen voltak közös tanszéki kirándulások, kétszer voltunk a Felvidéken, egyszer Erdélyben, ezen kívül még volt egy-két fontosabb alkalom, amin már nem tudtam részt venni. Nagyon kedves embereket ismertem meg ezeken, életre szóló barátságokat tudtunk kötni, már csak emiatt is nagyon kellemes emlékek jutnak eszembe. De most félretéve az egyébként nem tréfát, nagyon jók voltak, mert az oktatók, illetve azok a hallgatók, akik kötődtek a tanszékhez, demonstrátorok, valamint az oktatók baráti körébe tartozó személyek, akik legfőbb ügyészek, legfelsőbb bírák voltak, is eljöttek ezekre. Főként Mezey professzor úr személye fogta össze a csapatot. A kirándulások helyszínei, jogtörténeti szempontból is rendkívül érdekesek voltak, de az is nagy élmény volt, hogy a buszon és szállodában tudtunk beszélgetni, eszmét cserélni, jó éreztük magunkat. Nem tudom, ma még mennyire élnek ezek, de csak javasolni tudom ezek felelevenítését.

- Tudjuk Tanár Úrról, hogy nagy Forma-1 rajongó, erről esetleg tudna bővebben mesélni?

- Valóban, a sportról ezidáig nem is beszéltünk. A Forma-1 nézése hosszú történet az én életemben. 1983-ban, nem emlékszem pontosan, hogy hány pontosan múlt, lehet, hogy csak fél ponton, hogy az idősebbik Nelson Piquet lett a világbajnok, akinek a fia éppen idén kezdi el élete első Forma 1-es idényét a Renault csapatban. Én ekkor, 10 évesen Piquet-rajongó, a mai napig megvan a Parmalat feliratú, Brabham nevű csapat sapkája, és azóta igyekszem a lehetőségekhez, valamint a közvetítések számához mérten az összes futamot megnézni, ami mindig egy komoly esemény, mert olyankor hozzám nem lehet szólni. Tavaly, életemben először megengedhettem magamnak, hogy 10 000 Ft-ért állójeggyel részt vegyek a Hungaroringen, sajnos csak nézőként. Mindenkinek ajánlom, hogy egyszer kipróbálja, az égvilágon semmit sem lehet látni, viszont fülledugóval sem lehet elviselni a hangzavart, ennek ellenére csodálatos élmény.

De ha már a sportnál tartunk, a másik ilyen gyermekkori szerelmem a tenisz, tanultam is gyermekként, de nem igazán voltam tehetséges. Az egyik szomszédos pályán Sávolt Attila, volt iskolatársam, aki három évvel fiatalabb nálam, némiképp többre vitte, és ez már akkoriban is látszódtott, ha kettőnket összehasonlítottak, bár bevallom, hogy én nem törtem magam annyira. Itt is volt egy kamaszkori rajongásom, Stefan Edberg, ma már tisztességben megőszült svéd teniszjátékos, akinek egyes, több órás meccsei VHS-kazettán még mindig megvannak, tehát unalmas óráimban, amik sajnos már nincsenek, ezeket szívesen nézegetem.

- Oktatóként tanár úr mit tart a legfontosabbnak, milyen szempontok szerint építi fel óráit?

- Általánosságban tudom mondani, hogy számomra az a legfontosabb, hogy a tantárgyat közel hozzam a hallgatókhoz. Ez tűnhet elsőre PR-szövegnek, de valóban így gondolom. Nem látom értelmét annak az oktatói, sőt egyáltalán tudományos felfogásnak, hogy saját magunknak tartsunk órát, mint a modern filmművészetben, ahol a rendező saját magának készíti a filmet. Az oktatónak véleményem szerint az a feladata, és ezért is örülök nagyon, hogy az életem úgy alakult, hogy ezen a tanszéken taníthatok, mert elmondhatom, hogy itt mindenkire jellemző ez a fajta mentalitás. Számomra nem is az az elsődleges, hogy konkrétan magát a tantárgyat a maga mélységében megtaníttassam a hallgatókkal, hanem az a célom, hogy hozzásegítsem őket egy értelmes jogi gondolkodás kialakulásához, olyan értelemben a jogtörténet szeretetéhez, hogy meglássák benne a jogi hagyományainkat. Nem arra vagyok kíváncsi, hogy valaki be tudja-e magolni a nádori cikkeket az elejétől a végéig szó szerint, hanem azt szeretném, és azt tűztem ki célomul, hogy azok, akik az én órámra jártak, és egyszer olyan pozícióba kerülnek, hogy a jogalkotásban, jogszabály-előkészítésben részt vehetnek, gondoljanak a jogtörténetre, és próbáljanak értelmes, a hagyományainknak megfelelő intézményeket kialakítani.

Miután gyakorló jogász is vagyok, még ha ez alkotmánytörténetből eléggé nehéz is, de a jogtörténetet igyekszem úgy bemutatni, úgy tanítani, hogy tudásomhoz mérten elmondom, hogy egy-egy jogintézmény ma létezik-e, ha igen, milyen formában. Ha valami jelentős mértékben

megváltozott, mint például a büntetési rendszer, amely sokkal enyhébb a korábbi korokhoz képest, akkor megpróbálom ezt megmagyarázni, hogy ennek nem az az oka, hogy akkoriban gonoszabbak voltak az emberek, most pedig imádjuk a bűnelkövetőket, hanem megváltozott a társadalmi-jogi kultúra, megváltoztak azok az elvek, amik alapján a jogalkotó alkotja és végrehajtja a jogszabályait. Próbálom tehát alapvetően az értelmet keresni a jogtörténetben, és meggyőződése, hogy van benne. Sok barátom gyakorló jogászként dolgozik, akik nem az ELTE-n végeztek, és ők úgy emlékeznek vissza a magyar jogtörténetre, mint az egyik legfeleslegesebb tantárgyra. Én azonban azt szeretném, ha nálunk olyan emberek végeznének, akik úgy gondolnak vissza a jogtörténetre, hogy volt valami értelme megismerkedni vele.

- Utolsó kérdésem az lenne, hogy mit tart Tanár úr az életben a legfontosabbnak?

- A harmóniát. Az életben azt tartom a legfontosabbnak, hogy az ember úgy tudjon élni, hogy a magánéletében is, gondolok itt a családra, saját egyéni boldogulására és a szakmai életére is, jól érezze magát a bőrében. Nem mondom, hogy ez akár nekem mindig is sikerülne, nekem alapvetően egy problémám van, nevezetesen, hogy 24 órából áll egy nap. Egy valamit szeretnék fejleszteni, hogy több szabadidőm legyen, több időm legyen a családomra. De ennek ellenére szerencsésnek érzem magam e káros körülményt leszámítva, ami az életem megkettőződéséből adódik, mert úgy érzem, hogy sikerült megteremtenem magam körül ezt a harmóniát. Minden, ami kapcsolódik az emberi élethez, ehhez képest szerintem másodlagos, gondolok itt anyagiakra, vagy karrierre, hatalomra, ami sokak szerint fontos – én úgy gondolom, hogy ezek sem rosszak, bár a hatalom engem egyáltalán nem érdekel, de tisztetem, ha valaki eziránt vonzódik, de ha nem harmonikus valaki élete, akkor az összes többi semmit sem ér.

- Köszönöm szépen az interjút!

- Én köszönöm a lehetőséget!

Apafi Mihály külpolitikájának két arca – avagy 25 év béke Erdélyben és az ország szuverenitásának elvesztése – 2. rész

Írta: Szakács Bence

Erdély felett így ismét gyűlni kezdtek a viharfelhők, hiszen Apafinak nem csak lebukása miatt kellett tartania Lipót haragjától, hanem a bujdosóknak Erdély szélén való megtelepedésének okán is. Ha pedig Lipót fegyverrel támad Erdélyre akkor az garancia török intervencióra, és ez egyenlő lett volna a nagy harcok árán „összetákolt” belső béke végével. Ráadásul a padisahnak egyre inkább fájt a foga Jenő várára, s az erdélyi sóbányákra, így félt volt, hogy a legjobb szándék ellenére sem sikerül megbékélni a szultánnal, amennyiben a bujdosókban az indokot látja a hódításra. Apafi Mihály ismét két tűz közé látszott kerülni, amit tovább súlyosbított, hogy noha a királysági főurak és a fejedelem kooperálásával egyszer már sikerült elszigetelni I. Rákóczi Ferencet, a buzgó katolikus Lipót ismét felkarolta, mint igazhitű alternatívát a protestáns Apafival szemben. Erdély ura immár sokadszor kényszerült arra, hogy ráleljen arra a szűk ösvényre a Porta és Bécs fojtogatásában ami ő és talán országa fennmaradását is jelenti. A nagyvezírt természetesen hízélgéssel és sok-sok arannyal igyekezett hűsége felől biztosítani, míg Bécsben a törökre vonatkozó bizalmasnak tűnő információk kiszivárogtatásával igyekezett renoméját helyre állítani..

Ezalatt a Királyi Magyarországon már kivégezték Nádasdyt, Zrínyit, Bónist és Frangepánt, és hozzáláttak az ország alkotmányának szisztematikus felszámolásához. Guberniumot állítottak fel, melynek élére Ampringen János Gáspárt a Német Lovagrend nagymesterét állították. Totális támadást indított az Udvar az összeesküvés felgöngyölítésére, és annak szankcionálásának ürügyén a rendek ellen. Jellemző, hogy még a protestánsok elleni fellépésre is módot találtak ennek keretein belül (Gályarabok pere).

A megtorlások keretében gyakorlatilag az egész végvári katonaságot elbocsátották és sokan látták biztonságosabbnak a Királyi Magyarország elhagyását. Sokuk számára az újrakezdéshez, vagy csak menedék gyanánt kézenfekvő választásnak tűnt Erdély. Kezdetben szervezetlen formában gyülekeztek ezek a nagyszámú elemek a fejedelemség határán, mert Apafi nem akarta tovább gyarapítani bűneit a kialakuló kurucság felkarolásával és, hogy Lipót a bujdosók patronálását valóban nem nézte jó szemmel, az is bizonyítja, hogy több ízben is hangot adott azon véleményének, hogy ezt a vasmári béke felrúgásának tekinti.

1671-72 folyamán több súlyos csapást mért a kurucokra csapataival, ami azt is bizonyítja egyrészt, hogy magára hagyatva nem képes erő demonstrálására a bujdosók hada, másrészt pedig üzenet volt Apafi felé, hogy mi vár Erdélyre, ha segítő kezet nyújt az árulóknak.

Apafi ismét szorult helyzetben találta magát hiszen jól látta: ezek a harcosok kiváló szolgálatot tehetnének Erdélynek

Az Erdélyi Fejedelemség
címere

fennmaradásában és a rabigától való szabadulás terén, ugyanakkor a kérdés az volt: megéri e Erdély számára felfogadni a bujdosókat? Megéri, ha Lipót esetleges retorzióit sikeresen hárítja el a fejedelemség a felduzzasztott hadsereggel, ebből fakadóan deficitos vállalkozásnak minősül patronálásuk ha Lipót haragja képes bosszút állni Apafin.

Erdély ura habozott. Nem hatott biztatólag a harcok veresége sem, ugyanakkor rendkívül agresszíven igyekeztek a bujdosók Erdély védernyője alá húzodni. Ennek részeként választottak Apafihoz közeli vezért Teleki Mihályt egységeik élére. A fejedelem végül a bujdosók integrálása mellett döntött. Ebben a kötelező optimizmuson kívül jelentősen közrejátszhatott az újfent kiújuló francia-német ellentét és ennek megfelelően már-már menetrendszerűen érkező megkeresés XIV. Lajos részéről...

Apafi végül a bujdosók integrálása mellett tette le a garast. Roppant nehéz és bátor döntés volt ez, hiszen ez a látszólag pofon egyszerű dilemma ezzel az elhatározással újabb jelentősnek tűnő mérföldkőhöz juttatta az országot. Nem kevesebbről volt szó ugyanis, mint a Habsburgokkal való szakítás kinyilvánításáról illetve az erdélyi belpolitikai egyensúly felborításáról, ami az előbbi tükrében nagy kincs lett volna a várható bécsi „szankciók” kivédekezésében. Szükség lett volna a belső egység megőrzésére, mert az anyaországban történtek kétséget sem hagytak afelől, hogy mi várhat Erdélyre, ha magára haragítja Lipótot. Hogy ez a kíváncsi kollektíva mégsem realizálódott, annak oka az volt, hogy Apafi Mihály egyik legkiválóbb diplomatája a korábbi Kemény-párti főúr Bánffy Dénes semmi esetre sem kívánta feladni a tradicionális hintapolitikát, és még kevésbé akart ujjat húzni a németekkel. Nem tudni, hogy személyes ambíciói miatt ragaszkodott-e a már kitaposott úthoz (hiszen elismert személy volt mind a török, de különösen a császár szemében) vagy pusztán a diplomáciai küldetései alatt őt ért „testközeli impulzusok” intették óvatosságra, az viszont bizonyos: túl sok volt már ezzel és a kurucok befogadásának kérdésében Apafival ellenkező álláspontjával a ro-

vásán, és ezért az életével kellett fizetnie. Az országgyűlés fejedelempárti többsége azért is láthatta jobbnak fej- és jószágvesztésre ítélni a főurat, mert úgy ítélte meg, hogy terebélyes látható táborán kívül jelentékeny „szunnyadó tábora” is lehet Bánffynak, amelyet, ha sikerül felrázni a Maylád István-féle felkeléshez hasonló polgárháborús helyzetet és megosztottságot idézhetett volna elő, ami jobbik esetben csak a megbízhatóságát kérdőjelezte volna meg a fejedelemségnek a potenciális szövetségesek szemében, rosszabb esetben pedig az önmagát legyengített Erdély tálcán kínálta volna az őt már eddig is jelentős mértékben sanyargató két hatalomnak, éppen egy újabb sorsfordítónak tetsző pillanatban. Nem volt oktan ez a félelem, mert 1675-ben, már Bánffy kiiktatása után, de bizonyosan azzal összefüggésben robbant ki a Béldi-ügy. A székely főkapitány egyenesen a török uralkodóhoz fordult az erdélyi országgyűlés által meghozott, és reá sérelmesnek tetsző törvények orvoslásának kieszközléséért. A mindenkori török szultánoknak az egyik kedvenc szórakozása lehetett az, ahogyan mindenfajta erőfeszítés nélkül időről időre a fejedelemség önmaga emelte meg a neki fizetett adót. A trónért küzdő felek ugyanis ilyenkor gátlástalanul, és sokszor mindenfajta realitást nélkülözve ígértek egymásra azért, hogy elnyerjék a Porta támogatását. Kis túlzással a nagyvezíreknek ilyenkor tulajdonképpen nem akadt más dolguk, mint, hogy hátradőljenek és egy tetszőleges összegnél győztest hirdessenek. Ha pedig egynémelyüknek néhanapján esetleg lettek volna kétségei az erdélyi adók mértékének etikusságát illetően, akkor ezen, a fejedelmi méltóságot árveréssé degradáló licitek során újra, meg újra elképedéssel és vegyes megnyugvással döbbenhettek rá önnön józan mértékletességükre, illetve Erdély bámulatos tartalékaira, és ezáltal jelentősen alábecsült teljesítő-képességére...

Tény, hogy Béldi János is előállt a maga ajánlatával, és igyekezett meggyőzni a fényességes padisahot páratlan uralkodói kvalitásairól. Talán egy ideig még Köprülü Ahmed is eljátszott a gondolattal, hogy elengedi Apafi kezét, de az időközben Sztambulba érkező fejedelmi küldöttség elérte célját: Béldi fogolyként török földre

(egészen pontosan a Hét toronyban), míg Apafi a trónon maradt, ráadásul jóval kevesebb adó fejében, mint amennyit Béldi ígért. Valamiért nagyon ragaszkodhattak Apafihoz az ottománok, vagy csak a diplomáciai nyomásgyakorlás működött olajozottan...

Bánffy Dénest 1674 végén végezték ki, s így tulajdonképpen minden akadály elhárult afelől, hogy Apafi szorosabbra fűzze a kapcsolatait az őt időközben megkereső Sobieski Jánossal. Ez valódi presztízs győzelem volt diplomáciailag a fejedelem részéről, hiszen a kelet-közép-európai politika új üstököse legitimálta Erdélyt. További – igaz, az eddigi tapasztalatok alapján csak mérsékelt – reménykedésre adott okot, hogy a menetrendszerűen kiújuló francia-német háborúskodás folyamányaként megérkezett Kolozsvárra XIV. Lajos „szokásos” megkeresése is. Való igaz, hogy a francia uralkodó szavahihetőségét alaposan kikezdték az addig történtek, de most a már a francia szövetségi viszonylatban sem elhanyagolható Lengyelország, amelynek Báthory István óta déli szomszédjával is harmonikus kapcsolatai állottak fenn, garanciának tűnt arra, hogy a Napkirály komolyan vegye Transsylvaniát. Az előzetes, titokban lefolyt fogarasi tárgyalásokat siker koronázta 1675 április 28.-án, és noha a bécsi titkosszolgálat értesült a fejleményekről, az azt követő aknamunkája, ami a bimbózó ligát hivatott idejekorán megghiúsítani eredménytelen maradt. Az oszmánokat nem hozta lázba a szervezkedés híre érthető okokból: Európa majdani „beteg emberén” már jelentkeztek a kór tünetjei. Ezért kénytelen volt befelé fordulni, és mély önvizsgálatot tartva szembe nézni az elhatalmasodó válsággal. Ilyen körülmények között, a közép-európai viszonyokban még a körvonalazódó sokszereplős háború tűnt a legideálisabb alternatívának. A további terjeszkedés kudarcra volt ítélve a válságkezelés miatt, de legalább a vetélytársak is egymást gyengítették. Az iménti eszmefuttatásnak csak látszólag mond ellent a következő uralkodó, Kara Musztafa Bécs elleni 1683-as hadjárata. Legtöbb kortársa is az egyik legagresszívabb nagyvezírnek tartotta, aki csak ez „erőnek erejében” bízott. Ezzel az erővel még megtehetette, hogy

Thökölyt és Apafit is kénye-kedve szerint húzza elő, és csúsztatja vissza a pakliba, ha úgy ítélte helyesnek, de ez az erő már nem volt elegendő ahhoz, hogy jelentős létszámfőlénye ellenére bevegye Bécset, és ahhoz is szerénynek bizonyult, hogy elutasítsa a császár békeajánlatát. Mégis megtette, és 1699-ben a karlócai béke már lényegében a török jelenlét megszűnését rögzítette szerződéses formában...

Visszatérve a fejedelemségre, a francia-lengyel-erdélyi összefogást tehát nem

sikerült megakadályozni, s ez a szövetség az 1677 május 27.-én megszületett, és XIV. Lajos és Apafi Mihály között kötött Varsói szerződésben öltött testet. A franciák királya nagyon komoly vállalásokat tett a megállapodásban. Évi 100 ezer talléros támogatást helyezett kilátásba egy Habsburgok ellen indított offenzíva esetén, sőt: „...Ha felülmúlhatatlan nehézségek miatt a magyar ügyek az általános traktátusban nem lennének elrendezhetőek..., abban az esetben kötelezi magát a legkérésztényibb felség, hogy ugyanazt a pénzüsszeget, ami a

traktátus révén meg lett nevezve, folyamatosan folyósítani fogja. ...”. Úgy tűnt a lengyel vonal ezúttal tényleg a garanciát hordozza magában, de XIV. Lajost is minden eddigénél jobban próbára tették a Habsburgok: még a varsói paktum szignálása előtt az erdélyi fejedelmi udvarba irányította Dominique Révérend abbét, ezt az igazán széles műveltséggel rendelkező, és fiatal kora ellenére igen komoly diplomáciai jártasságról tanúbizonyságot tevő barátot (a szövetségesek iránt teljesen érthetően szkeptikus és bizalmatlan, ráadásul megosztott erdélyi főurak pártállásra tekintet nélkül szinte kivétel nélkül elfogadták). A missziója során elérendő célját pedig Moéri így foglalta össze: „...[Apafi Mihály] kényszerítse a császárt, küldjön csapatokat ellenük, és így csökkentse a Rajnánál álló hadserege létszámát. ...”.

Az abbé jó munkát végzett: 1678 nyarának kezdetén Apafit, és a bujdosókkal kiegészített seregét már teljes harci készségben várakozva találjuk Erdély határán. A habozás oka a szultán vajúadásában keresendő: nem tudja eldönteni, hogy engedélyezze-e a hadjáratot, vagy sem, mert valószínűleg a Portán is tudják: a térség villámgyorsan változó politikai klímájában semmi sem az, mint aminek látszik. Fegyverkezett már Apafi az ő oldalukon ellenük, és ha most történetesen Lipót ellen is vonulna, érdemes-e kikezdeni a rá most már kifejezetten hízelgő, és hamarosan lejáró vasvári békét, illetve ha egy esetlegesen sikerrel megvívott háború következményeként felszabadulna Magyarország, kivitelezhető-e, és ha igen akkor hogyan az, hogy Apafi az ő embereként legyen megkoronázva, már ha egyáltalában nem utasítaná el, mint már annyiszor a lehetőséget, hogy alatta egyesüljön a két Magyarország? Amikor nyilvánosságra került a fejedelem jelmondata, (Pro Deo et pro Patriae) a kérdés már úgy szólt: kényszeríthető-e erre, és ha nem, akkor van-e alternatívája a személyének, egyáltalán diktálhat-e még a magyar viszonylatokban? Ilyen, és ehhez hasonló valóban nem elhanyagolható dilemmák miatt késett a szultáni engedély, ami ismét végzetesnek bizonyult. Mire az idegtépő várakozást megelégtelve az erdélyi csapatok június 4.-én megindultak, már javában zajlottak a béketárgyalások

Lipót és Lajos között, s hamarosan a megegyezés is megszületett, ami értelmetlenné tette Apafi akcióját. Olybá tűnt, hogy ezúttal tényleg összezsapnak a hullámok a fejedelem feje fölött: az egyre magabiztosabb császár „hálájára” nem csak a bosszú okán lehetett számítani, hanem, mert egyre nyilvánvalóbb volt, hogy Erdély lehelletét mindég a nyakában fogja érezni Bécs, amennyiben konfliktusba keveredne a franciákkal. Legálább, ekkora ha nem nagyobb veszélyt jelentett az államra (és magára a fejedelemre is) nézve a háborúra feltüzelt hadsereg jelenléte. Bármilyen nemes célból is ragadott fegyvert a bujdosók nagy része, azt mindenképpen figyelembe kell venni, hogy jelentős többségük évek óta a perifériára szorulva, némelykor igen komoly nélkülözéseket átélve a felemelkedést, a viszonylagos meggazdagodást látta a háborúban, aminek alapját a fosztogatás és a sarcolás képezte. A korban a nincstelenek számára ez jelentette az üzletet a katonáskodásban, és félő volt, hogy az ilyen elemekkel gazdagon felvértezett csapatok Erdélyen vezetik le felajzott harci étvágyukat, vagy ami Apafi szempontjából még rosszabbnak tűnhetett: egy karizmatikus személy a bomlófélben lévő hadak élére állva megpróbálja kisajátítani a hatalmat.

Szinte szóról szóra az utóbbi variáció valósult meg a gyakorlatban, amikor az ifjú, mai léptékkal alig nagykorú (de ekkorra már gyakorlott főispánnak tekinthető!) Késmárki Thököly Imre szerencsecsillaga meredeken emelkedni kezdett. A valóban nem elsősorban hadvezetői képességei miatt elismert Teleki Mihályt elkergették a kurucok, és a rátermettséget, a jó hírnevét már addigra megalapozó ifjú nemest tették meg vezérükké. Az egyik leggazdagabb magyar család sarját (dédapja, Thököly Sebestyén még egyszerű marhakereskedő volt) minden bizonnyal a reváns is hajtotta, amikor ősszel a felvidéki bányavárosokra fordította tekintetét, apja ugyanis a Wesselényi-féle összeesküvés egyik résztvevőjeként felkerült a bécsi feketelistára, de még mielőtt utolérte volna végzete Árva várába bezárkózva távozott az élők sorából. Egyes visszaemlékezők összefüggésbe hozzák halálát üldöztetésével, meglehet semmilyen összefüggés nincs a két dolog között.

Thököly ázsioja 1678 végére hadi sikereinek köszönhetően tehát jelentős mértékben megnövekedett. Képességei valójában predesztinálták erre a kitüntetett figyelemre, de többek között például R. Várkonyi Ágnes sem mulasztja el róla megjegyezni *Változások Erdélyben* című művében, hogy számos pozitív és értékes tulajdonsága mellett vakmerőségével valóssággal kísértette maga ellen a sorsot, míg más forrás a „gátlástalan” jelzővel illeti azt a kockázatos játékot, ami tulajdonképpen Apafinak a kisujjában volt: egyszerre hízelgett a szultánnak, és igyekezett minél jobb feltételek mellett megállapodni a császárral. Szerencséjére idővel mindkét oldal meglátta benne a hasznos szövetségest.

Noha a Porta 1681 április 18-án még Apafinak küld athnámét Magyarország hódoltatása fejében, az a tény, hogy 1680-ban Mehmet egri és Abdurrahmat budai pasa közreműködésével Thökölyt nevezik ki Erdély fővezérévé, a politikai őrsekváltás képét vetíti előre. Egy idő után pusztá vízió nál is több, hiszen miután Apafi sokadszorra is vonakodik elfogadni a magyar koronát, kénytelen megtapasztalni az új fővezír Kara Musztafa ellentmondást nem tűró és mindenfajta kifinomultságot nélkülöző vezetői stílusával: 1682 szeptemberében lényegében csak azért rendeli Fülek vára alá, hogy az első sorból nézhesse végig, ahogy Thökölyt kinevezi Közép-Magyarország királyává. Nem ez volt az egyetlen - képletesen szólva - arculcsapása az agg fejedelemnek abban az évben, hiszen ebben az évben vonták felelősségre az erdélyi rendek az országgyűlésen, a hatalmas portai ajándékokat számon kérve rajta. Figyelembe véve az erdélyi fejedelem hagyományos viszonyát az országgyűléssel, és azt az enyhe de érzékelhető despotikus jelleget, amely körüllegte ezt a címet elég szokatlan érzést nyújthatott ez az élmény Apafi Mihálynak...

Mindeközben szinte lehetetlennek tűnt Thökölyt megállítani: Lipót, aki az 1673 óta tartó durva elnyomáson pontosan azért enyhít jelentősen az 1681-es soproni országgyűlésen, hogy elkerülje a Királyi Magyarország elégedetlenségének és az ifjú

politikus, hadvezér csillapíthatatlan sikerszomjának egymásra találását, 1682-ben már jobbnak látja béke formájában leszerelni Thökölyt, de Apafi Mihály sem állt már az útjában, támogatók hiányában (az 1679-es nymwegei békeszerződés ugyan Franciaország szövetségeseiként tesz említést Erdélyről, aminek legfőbb „hozadéka” az évi 100 ezer talléros apanázs elapadása volt mindamellett, hogy ez kétségtelen előrelépés volt a kicsiny állam számára a diplomácia íratlan szabályai szerint). Némileg árnyalhatja ennek a sikernek az értékét, hogy ebben a korban még az írott szabály sem igazán kötelezett, nemhogy az íratlan, és erről Erdélyben bizonyosan rengeteget tudtak volna mesélni franciák kapcsán: „A francia sokat ígér és keveset praestál. Míg ő dobol, elüti rajtunk a német” – írta találóan Cserei). Ekkorra már nagyjából világos volt Késmárki keleti irányú, azaz a török irányába történő orientálódása. A fővezéri és a magyar királyi cím alapján jóval nagyobb karrierrel kecsegtetett ez az út, mint az eddig semmi konkrétummal elő nem álló Lipót mellé szegődés, akiknek talán még mindig nem felejtette el apja meghurcoltatását. Ezenfelül értesülve a várható, Bécs elleni hadjáratról arra a következtetésre jutott, hogy ebben a csatában jobban megéri majd az ostromlók táborában tanyát verni.

Tévedett (mentségére szóljon, hogy nem egyedül), mert nem látta a török birodalmat maga alá temető problémák súlyát, amely alatt 1683 szeptember 12.-én oly látványosan megroppant. Az amúgy is frusztrált és hibát hibára halmozó Kara Musztafa nagyvezírnél pedig akkor telt ki az ideje, amikor október 9.-én „elfelejtett” megjeleni a Párkánynál vívott ütközetben, amelynek kapcsán egyes források a padisah és Thököly között feszülő ellentétokról szólnak.

Ez az incidens és az ottomán felsővezetésnek a felismerése az impérium helyzetének súlyosságát illetően ismét előtérbe tolta Apafit, amit mi sem bizonyít szemléletesebben, hogy Kara Musztafának éppen ekkor jut eszébe megküldeni Kolozsvárra azt az athnámét, amiben elismeri Apafi utódául annak fiát II. Apafi Mihályt.

Apafi a rövid Thököly-féle intermezzot követően egy elég szerencsétlen lépéssel tér vissza a nagypolitika színpadára. Mediátorságot vállal a török és a bécsi udvar között, ami Erdély szerepének jelentős túlértékeléséről tájékoztat. Meglepő módon eleinte egyöntetű felhatalmazást is kap erre a szerepre a fejedelem, ami azt mutatja, hogy az 1683-ban történtek ellenére egyelőre még nem kristályosodtak ki az erőviszonyok még maguk a szereplők előtt sem.

1684 elején azonban megalakul a Szent Liga Habsburg, lengyel, velencei tagsággal, ami arra enged következtetni, hogy legalább a szövetség tagjai kezdik érzékelni az oszmánok sebezhetőségét. Áprilisban az erőkoncentráció jegyében érkezik Lipót invitálása az erdélyi fejedelmi udvarba. Apafit újra habozni látjuk, mert ezzel egy időben Sobieski János is előretör keleten, ami talán újra utat nyithat Franciaország felé, és inkább ínyére volt egy ilyen jellegű koalíció, mint egy olyan, amelyben részt vesz az Erdély irányába ösztönösen gyarmatosító szándékkal fellépő Bécs. Apafi Európa protestáns felét követekkel bombázza megintcsak a westminsteri szerződésre hivatkozva, de Anglia már talán a Dicsőséges forradalomra készülve nyögi a Stuart restaurációt, míg Hollandia nagy felfutásának időszakát nem óhajtotta („mikor mindenki hollandusnak vágyott lenni”) hasztalan vérontással beszennyezni, és ekkor már talán tisztán vallási megfontolásból nem is lehetett volna háborúra bírni. Apafi bármit is várt országára, szerette volna magát biztosítani. Az ellen viszont, ami történt, nehéz lett volna védekeznie a kicsiny fejedelemségnek...

Akibontakozó török elleni hadjárat olyan nyomasztó német hegemoniát eredményezett, hogy Franciaország Belgrád elfoglalása (1688) után még a Béccsel kötött húsz éves békét is felmondja - amelyet pontosan azért kötöttek, hogy Lipót nyugodtan szervezhesse a törökök elleni offenzívát - a Habsburgok túlzott térhódításától tartva. Ezzel a pokoli nyomással szemben pedig Erdélynek nem voltak eszközei.

Jól nyomon követhető az Udvar egyre agresszívabb erdélyi politikája, amivel párhuzamosan jól érzékelhető az erdélyi politika mozgásterének és igényeinek csökkenése.

Az események hirtelen még jobban besűrűsödnek, hiszen már 1685 áprilisban megérkezik Apafihoz Lipót követe Pater Dunod, akinek ajánlatában már az önálló erdélyi külpolitika megszűnését valamint a császári csapatok hatodának kiteleltetésének igényét találhatjuk meg. Apafi nem is fogadja kitörő örömmel a szerződéstervezetet, s kitérő válaszokat ad. Azonban így is nyélbe üttetik a Kercsesorai titkos szerződés, (1685. április 14.) ugyanis Pater Dunod Thököly elkobzott birtokainak ígéretével meglágyítja Teleki Mihály szívét, aki készséggel aláírja a megállapodást. Thökölyhez kapcsolódóan mindenképpen meg kell jegyezni, hogy sok helyütt végzetes hibának tartják a török fogságot is megjárt politikus közeledését durván elutasítani, (a rendek fej- és jószágvesztésre ítélték) hiszen így nagyobb eséllyel lehetett volna Erdély szuverenitásáért harcba szállni. Szó mi szó, nem vall bölcs politikai előrelátásra Apafi részéről, hogy képtelen volt személyes sérelmein felül emelkedni, és az is nyilvánvaló, hogy nem segítette a Fejedelemség helyzetét a török oldalára visszasodródott Thököly többszöri támadó fellépése az ország területén, de mint ahogy Teleki felette aratott győzelme is mutatja, önmagában marginálisabb tényezője volt ekkor az eseményeknek, semminthogy érdemben segítségére tudjon lenni az Erdély „lenyelésére” törekvő Bécs ellenében.

1685 októberében egyel szorosabbra fogta Lipót a pórázt, és csak hatalmas áldozatok árán tekintett el csapatainak kiteleltetésétől, ráadásul Máramaros, Kővárvidéke és Debrecen így sem menekülhetett ettől a csapással felérő kötelezettségtől.

Arakövetkező télen viszont már nem menekülhetett a kiteleltetés megpróbáltatásaitól Erdély, amelynek lakossága közel negyed évszázad után ismét fegyveres erők pusztítását volt kénytelen eltűrni. Hiába vásárolták meg az Erdélybe érkező Antonio Caraffa generálistól a kiteleltetés kötelezett-

ségét, („összesen kis híján 2 millió értékkel váltotta meg területének egy részét a téli kvártély pusztításaitól” – R. Várkonyi Ágnes) az itáliai tábornok semmibe véve a megállapodást szabad engedett katonáinak. Az Eperjesen („Eperjesi hóhér”) és Debrecenben végrehajtott pogromjaival nevét megalapozó Caraffa pontosan látta, hogy bármit megtehet. Egy ízben így nyilatkozott meg: „Különben én se császárral, se az udvarral nem gondolok, azt cselekszem az mit akarok, se az császár se az udvar engem azért meg nem büntet, ha az Őfelsége hadát sustantálom, sőt ha meghallják, azt mondják, jól cselekedett Comes Caraffa.” Finoman szólva badarság volna egy ilyen mondat tükrében Erdély függetlenségének esélyeit latolgatni, de a sűrű 1686-os évben volt egy momentum, ami látszólag felvillanthatta a remény lángját az ebben reménykedők számára. Apafi Mihály Buda visszavétele előtt nem sokkal elég kedvezőnek ítélte meg a helyzetet ahhoz, hogy Erdély számára nagyon kedvező feltételeket harcoljon ki. A követte után csak Haller-diplomának nevezett később megállapodássá váló tervezetben Erdély nemzetközi önállóságát és belső integritásának elismerését valamint a török elleni oltalomért illetve a császári hadsereg beszállásának elengedéseért és a fejedelmi privilégiumok garantálásáért Erdély 25 ezer arannyal (nagyjából 50 ezer tallér) élelemmel és fuvarral támogatta volna a fejedelemség a török elleni harcot.

Valószínűleg Buda ostromának előkészületei és a töröktől való még mindig jelentékeny félelem (senkinek sem hiányzott egy ilyen fontos pillanatban egy erdélyi lázadás) volt az, ami arra vitte az Udvar, hogy aláírja a szerződést. Csakhogy Apafit elbizonytalanította Sobieski üzenete, amiben segítséget ígért és arra bízta, hogy ne írja alá a contractust, illetve Kolozsvári János Levele, melyben az alábbiakat írta: „...ne siessen Nagyságod országod mostani állapotjának változtatásával...”. A bizonytalankodással R. Várkonyi Ágnes szerint „ezzel elszállt az utolsó lehetőség, hogy Erdély ha formálisan és Habsburg főség alatt is, de mint állami alakulat kapcsolódjék be a nemzetközi törökellenes szövetségbe, és némi szuverenitással vegyen részt a törököt

kiűző háborúban”. Meglehet, hogy amíg Lipót szükségét látta volna Erdély részvételét az ottománok elleni koalícióban, addig hajlott volna látszatengedmények megtételére, de erős a gyanú, hogy ezeket ugyanúgy semmibe vette volna, amikor már Erdélyre nem lett volna szüksége, mint ahogy egyre másra rúgta fel a Császárság az általa (!) Erdélyre erőltetett megállapodásokat, hogy azokat még szigorúbbakkal váltsa fel.

1 687 őszén megérkezett Erdély határára Lotharingiai Károly, Buda ostromának hőse, és noha a Balázsfalvi egyezmény értelmében 700 ezer német forintnak megfelelő összegért, és többek között 66 ezer köböl búzáért, valamint 40 ezer mázsa húsert úgy tűnt, hogy sikerül elkerülni az újabb kiteleltetését a császári csapatoknak, Károly hamar lehűtötte a bizakodókat: tán még meg sem száradt igazán a tinta a szerződésen, amikor utasítására az első Capta Transsylvania feliratú érmék már elkészültek... Mivel azonban az Bécs ezt az intézkedést nem hagyta jóvá, újból ellepték a fegyverek egész Erdélyt. Kettős célja volt Károlynak: megoldani katonái ellátását és megalapozni a katonai uralmat. Ugyanebben az évben a magyar rendek a Pozsonyban tartott diétán hálájukat kifejezendő lemondtak a szabad királyválasztás jogáról amit az 1687. évi I.-III. törvénycikkben hagyományozódott az utókorra. Ezzel a döntéssel minden készen állt a Diploma Leopoldinum kibocsátásához, ami Erdély önálló államiségének befellegzését jelentette. Azonban még egy komoly sarc várt Erdélyre, amit az újból reászabadított Caraffa most már mint Transsylvania teljhatalmú ura rótt ki a Fogarasi nyilatkozat (1688. május 20.) keretében. Apafi Mihály ekkor már távol került attól, hogy érdemben kontrollálni tudja az eseményeket, sőt felesége Bornemissza Anna halála után (aki a Fogarasi nyilatkozat okozta sokk hatására szó szerint összeomlott, és nem sokkal ezután el is hunyt) a teljes idegkimerültség és a zavarodottság jelei mutatkoztak meg rajta.

A „részezes” fejedelem 1690 április 15.-én hunyta le örökre a szemét így nem érte meg a Diploma Leopoldinum kiadását. Noha számos álláspont szerint Apafi

BUDAVAR BEVÉTELE 1686-ÉVI

A Magyar Kir. Arany János 1686-ÉVI
LÉNYEGES ÉRTÉKŰ

A tagi és ügyvezetői felelősség szabályozása az 1930. évi V. törvénycikkben

Írta: Minárik Ferenc

A korlátolt felelősségű társaságok száma az elmúlt években exponenciálisan emelkedett és immár végérvényesen megállapítható, hogy a kis- és középvállalkozások legkedveltebb társasági formájává vált.

Hogy minek köszönheti a népszerűségét? Erre talán Komáromi Gábor adja a legfrappánsabb választ: „A kft. széles körben való elterjedésének titka abban rejlik, hogy a szervezeti szabályozás rugalmassága folytán egyaránt alkalmas néhány fős kisvállalkozás számára, ugyanakkor a sok tagból álló, kiterjedt és tőkeerős vállalkozásoknak is megfelelő működési keretet biztosít. A többi társasági formához képest kiemelkedő gazdasági előnye abban rejlik, hogy tagjainak felelőssége a társaság tartozásaiért általában korlátozott, a társaság veszteséges gazdálkodása esetén saját magánvagyonukat – a törvényben meghatározott szűk kivételtől eltekintve – a végrehajtásba nem lehet bevonni.”¹

Pedig az első társaságokkal is foglalkozó törvény az 1875. évi XXXVII. tc. még nem nevesíti külön ezt a társulási formát, és csak a korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló 1930. évi V. tc. (továbbiakban: Kftc.) vezeti be a magyar jogtörténetbe. (Igaz, ekkor sokan úgy gondolták, hogy a kft. ilyen kései törvényi szabályozása a korábbi szabadelvű jogalkotás helyett a merev formák kialakítása mellett kardoskodók győzelmét hozza.²) A korabeli elmélet jól ragadta meg a kft. lényegét: „résztvénytársaság résztvény nélkül, bt. belfogó nélkül, kkt. korlátlan felelősség nélkül

és szövetkezet változó tőke nélkül.”³ Ez a meghatározás is mutatja, hogy mennyire előnyösen egyesíti ez a társulási forma az összes többi előnyös tulajdonságait.

A törvény a következőképpen definiálta a korlátolt felelősségű társaság fogalmát: „A korlátolt felelősségű társaság kereskedelmi társaság (1875: évi XXXVII. tc. 4. § 1. bekezdése), amely előre meghatározott törzsbetétekből álló törzstőkével alakul s amelynél a tag felelőssége a társasággal szemben törzsbetéteének szolgáltatására és a társasági szerződésben megállapított esetleges egyéb vagyoni hozzájárulásokra terjed ki. A társaság kötelezettségeiért a tag egyébként nem felel. Ezen szinte semmit sem változtatott a ma hatályos 2006. évi IV. tv. 111. § (1) bekezdése: korlátolt felelősségű társaság, olyan gazdasági társaság, amely előre meghatározott összegű törzsbetétekből álló törzstőkével alakul, és amelynél a tag kötelezettsége a társasággal szemben csak törzsbetéteének szolgáltatására és a társasági szerződésben esetleg megállapított egyéb vagyoni hozzájárulás szolgáltatására terjed ki. A társaság kötelezettségeiért – a törvényben meghatározott kivétellel – a tag nem felel.”⁴

A korlátolt felelősségű társaság bárminő gazdasági célra alakulhat. Biztosítások elvállalásával bank- és pénzváltóügyletekkel iparszerűen nem foglalkozhatik, takarékbetétet el nem fogadhat, záloglevelet vagy értékpapírjellegű kötvényt nem bocsáthat ki.

³ Fazekas-Hansági-Miskolczi-Újváriné: Társasági jog és konszernjog (Unió Kiadó, Bp., 2002): 15. old.

⁴ Ez utóbbi mondattal kapcsolatban jegyzi meg Komáromi Gábor, hogy súlyos veszteségnek tartja, hogy a kft. fogalom meghatározásából kimaradt a korábbi törvényekben következetesen használt „e” betű a törvényben meghatározott kivétellel mondatban. In: Komáromi Gábor: A vitatható kft. (In: Gazdaság és jog 2007/6-7)

¹ Komáromi Gábor: A vitatható kft. (In: Gazdaság és jog 2007/6-7)

² Dr. Glückstahl Andor és Huppert Leó: A korlátolt felelősségű és csendes társaság (Jogi Hírlap Kiadása, Bp., 1930.): 3. old.

A tagsági jogokról értékpapírt kiállítani nem lehet. A kiállított értékpapír semmis és kiállítója a kiállításból eredhető kárért egyetemlegesen felelnek.”⁵

A fenti definíció is mutatja, hogy a társaság tartozásaiért, akárcsak a hatályos szabályozásban a tagok, illetve a vezető tisztségviselők nem tartoztak felelősséggel. A törvény azonban sok esetben a mai szabályozásnál sokkal gyakrabban rótt helytállási kötelezettséget, a tagokra, vagy a vezető tisztségviselőkre, ha valamely kötelezettségüket nem a jogszabályoknak megfelelően teljesítették. Ilyen esetben a felelőségük vagy a társasággal, vagy a hitelezőkkel, vagy a többi taggal szemben állt be.

A törvény nagyon szigorúan lépett fel a cégbírószági bejelentés valóságtartalmának garantálásáért. A bejelentők (akik elsősorban a későbbi vezető tisztségviselők voltak) korlátlanul és egyetemlegesen feleltek, a tagoknak a bejelentők által aláírt jegyzékének, (amelynek fel kell tüntetnie a tagok nevét vagy cégét, polgári állását vagy foglalkozását, lakó- vagy székhelyét, továbbá mindegyik tag törzsbetéteinek összegét vagy az egyéb szolgáltatásokat) a valóságáért.⁶ A hatályos szabályozásban az erre vonatkozó szabályok a cég eljárásról szóló törvényben (2006. évi V. tv.) kerültek elhelyezésre, a helytállási kötelezettséget pedig felváltotta a törvénysértő bejelentés miatti törvényességi felügyeleti eljárás kezdeményezésének a lehetősége.⁷

Ez a felelősség egyrészt fennállt a hitelezők felé, másrészt a tagok felé. Már a korabeli szakirodalom is úgy vélekedett, hogy az illető ilyen esetben önmagát kötelezte, és teljes vagyonával tartozik helytállni.⁸ A hatályos jogban a Legfelsőbb Bíróság is eseti döntéseiben erre az álláspontra helyezkedett. A vezető tisztségviselők felelőssége kontraktuális alapon egyetemleges és korlátlan lesz, mivel nem a társaság,

hanem a saját nevükben fognak kötelezettséget vállalni. A társaság ugyanis nem is létezik, tehát nincs, olyan szervezet, amely az elkülönült vagyonával helyettük helyt tudna állni.⁹ Ugyanakkor a törvény garantált egy felelősség-lerontó szabályt. A taggyűlés felmenthette a vezető tisztségviselőket a felelősség alól, de ez csak a tagok irányában volt hatályos, a hitelezőkkel szemben továbbra is helyt kellett állniuk.¹⁰ A hatályos társasági jogi szabályozás is ismeri a felmentvény intézményét. Ez a gazdasági társaság legfőbb szervének a határozata, amellyel azt igazolja, hogy a vezető tisztségviselők a munkájukat egy meghatározott időszakban a társaság érdekeinek szem előtt tartásával végezték.¹¹ A felmentvény megadására csak akkor kerülhet sor, ha azt a társasági szerződés tartalmazza.¹² Ez azonban nem ad abszolút felmentést, ugyanis a bíróság jogerős ítélete utólag megsemmisítheti. Ez utóbbira nem adott lehetőséget az 1930. évi V. tc. A vezető tisztségviselőt a felmentvény birtokában nem lehetett utólag felelősségre vonni. Érdekes, hogy a törvény nagyon szigorúan kezelte, ha az illető szándékos magatartása vezetett a hitelezők megkárosítására. Ilyenkor az elévülési idő az általános öt év helyett 32 év volt. (A vétkes felelősség vizsgálta a premodern felelősségi jogok jellemzője.)¹³

A törvény, akárcsak a hatályos szabályozás nagyon szigorúan lépett fel azzal szemben, aki a nem vagyoni betététjét (az apportot) annak valós értékét meghaladóan fogadtatta el a társasággal. A szabályozás szinte semmit nem változott az elmúlt hetven évben. A hatályos törvény szerint is, aki így járt el köteles teljes, saját vagyonával helytállni a társaság felé, amennyiben a nem vagyoni betét értéke meghaladja a szolgáltatás idején fennálló értéket.¹⁴ Az 1930-as szabályozás kizárta a felmentés lehetőségét.

⁹ LB Pfv. III. 20.537/2000/5, és BH 2004.408

¹⁰ 1930. évi V. tc 10. §

¹¹ 2006. évi. IV. tv. 30. § (5)

¹² Kisfaludi András: Társasági jog (Complex Kiadó, Bp., 2007.): 159. old., valamint Fuglinszky Ádám: Kötelmi jogi tansegédlet: 46. old.

¹³ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban (HVG-ORAC, Bp., 2007): 22. old.

¹⁴ Vö.: 1930. évi V. tc 18. § és 2006. évi. IV. tv. 13 § (4)

⁵ 1930. évi V. tc. 1 §

⁶ 1930. évi V. tc 10. §

⁷ 2006. évi V. tv. 74. §

⁸ Dr. Glückstahl Andor és Huppert Leó: A korlátozott felelősségű és csendes társaság (Jogi Hírlap Kiadása, Bp., 1930): 27. old.

(A hatályos szabályozás a tag relációjában nem is ismeri a felmentvény intézményét.) Ugyanakkor a tag mentesült a felelősség alól, és csak a nem pénzbeli betét jogi hiányaiért felelt, ha a nem pénzbeli betét értékének helyességét a társaság bejegyzése előtt bírósági szakértő igazolta. (A jelenlegi szabályozás nem adja meg azt a lehetőséget a tagnak, ugyanakkor az 1997. évi Gt. ismerte.) Az elévülés határidejét a tag vétkességétől tette függővé. Szándékos magatartás esetén a jogalkotó 32 évben állapította meg a határidőt, egyéb esetben az általános öt évben. A hatályos szabályozásban a tag kötelezettségére ötéves, jogvesztő határidőt határoz meg a törvény.¹⁵

Érdekes megemlíteni, hogy a Kftc. azoknak a felelősségét is megállapította, akik a társaság bejegyzésekor a nem vagyoni betét magasabb értéken fogadtatták el. Vagyis ez azokra a vezető tisztségviselőkre vonatkozott, akik a társaságot (illetve annak tagjait) becsapva, szándékosan magasabb értéken állapították meg a vagyoni betét.¹⁶ Azaz nem csak a tag követhette el ezt a magatartást, hanem az ügyvezető is, felelőssége pedig a taghoz hasonlóan korlátlan volt. (A hatályos szabályozás nem tartalmaz erre vonatkozó szabályokat).

A hatályos szabályozás expressis verbis, külön is kimondja annak a tagnak a felelősségét, aki jobb tudomása ellenére az apportot, annak szolgáltatáskori értékét meghaladóan fogadja el. Azonos megítélés alá helyezi, mint azt, aki a társasággal magasabb értéken fogadtatja el a vagyoni hozzájárulását. Ezt a Kftc. nem szabályozta ilyen tisztán, ugyanakkor generálklauzulaként kimondta a tagok korlátlan és egyetemleges felelősségét minden olyan határozatért, amelyről tudták, hogy az a társaság jelentős érdekét sérti.¹⁷ Véleményem szerint ez a szabály az ilyen esetekre is alkalmazható, hisz a megfelelő törzstőke hiánya a társaság megszűnését vonhatta maga után, ami erőteljes ellentétben áll a társaság vagyoni érdekeivel.

A Kftc. 34. § szerint, ha a korlátolt felelősségű társaság a törvényi tilalom ellenére visszafizetést teljesített a tag részére a visszafizetésért egyetemlegesen voltak felelősök azok az ügyvezetők, akiket a kifizetés teljesítése körül vétkesség terhelt. Ez a szabály egyértelműen a tartalékok, illetve a törzstőke védelmére szolgált. Azt kívánta megakadályozni, hogy az illetéktelen kifizetés folytán a társaságot károsodás érje. Épp ezért nagyon szigorú, objektív felelősséget állapított meg a törvény, nem adott lehetőséget a kimentésre. (Így nem számított az sem, hogy az illető tudatában volt-e annak, hogy a kifizetés illetéktelen, felróhatóságára tekintet nélkül felelnie kellett.)

Az ügyvezetőket igen sok kötelezettség terhelte. Az ő feladatuk volt a könyvvizetés, a mérleg összeállítása, a közzététel, az iratoknak cégbíróság számára való bemutatása. Ezzel párhuzamosan szigorú összeférhetlenségi szabályokat is be kellett tartaniuk. Nem köthettek szerződést a taggyűlés beleegyezése nélkül, nem vehettek részt személyesen, felelős tagként más, hasonló tevékenységet folytató társaságnál, nem lehettek igazgatók, kereskedelmi meghatalmazottak, ügyvezetők, felügyelő bizottsági tagok más társaságokban.¹⁸ (A hatályos Gt. 25. § is hasonló szellemben állapítja meg az összeférhetlenségi szabályokat.) Aki ezeket a szabályokat megsértette, az első sorban kártérítéssel tartozott a társaságnak. A kft. azonban e helyett követelhetette a haszon átengedését, vagy az arra vonatkozó követelésnek az engedményezését. A törvény objektív és szubjektív elévülési határidőt is meghatározott. A társaság ugyanis a tudomásszerzéstől számított három hónapos határidőn belül léphetett fel a vezető tisztségviselővel szemben, de a követelés a tudomásszerzésre tekintet nélkül elévült az ügylet megkötésétől számított öt éven belül.¹⁹

Az ügyvezetőknek a Kftc. 59. § alapján a jó kereskedő gondosságával kellett eljárniuk. Ha ezt megsértették, akkor korlátlan és egyetemleges felelősség terhelt

¹⁵ 2006. évi. IV. tv. 13 § (4)

¹⁶ 1930. évi V. tc. 11. §

¹⁷ 1930. évi V. tc. 41. §

¹⁸ 1930. évi V. tc. 54. §

¹⁹ 1930. évi V. tc. 54. §

őket. A törvény exemplifikatív jelleggel meghatározta az ilyen tényállásokat. Így különösen megalapozta az ügyvezetők felelősségét, ha a törvény, vagy a társasági szerződés ellenére a tagok között a vagyont felosztották, a törzsbetét a tagoknak visszaszolgáltatták, a társaság saját üzletrészeit megszerezték.²⁰ A törvény ebben az esetben nagyon szigorú, már-már objektív felelősséget állapított meg. Kizárta a felmentvény megadásának lehetőségét, sőt a hitelezők felé akkor sem mentesültek, ha a taggyűlés határozata alapján jártak el.²¹

A Kftc. 61. §-a a modern társasági jogokkal összhangban nem tette felelőssé azokat az ügyvezetőket, akik a jogsérelmet előidéző határozat meghozatalában nem vettek részt és az ellen a tiltakozását a tudomásszerzés pillanatában a felügyelő bizottságnak, annak hiányában pedig a taggyűlésnek benyújtotta. A hatályos magyar szabályozás szintén felmenti ilyen esetben az ügyvezetőt, sőt már a tiltakozását sem kell bejelenteni a felügyelő bizottság felé.²²

Összegezve megállapíthatjuk, hogy az 1930. évi V. tc. a korlátolt felelősségű társaságot alapvetően struktúráló felelősségi szabályokat fektetett le. Ezeknek a szükségességét és hatékonyságát az ezt követő jogalkotás is felismerte és a következő társasági törvény (1988.évi VI. tv.) a gazdasági társaságok közös szabályaiba emelte át. A Kftc. a korlátolt felelősségű társaságokban való befolyásszerzésre vonatkozó szabályokat nem tartalmazott.²³ Ez azonban nem is volt elvárható tőle, mivel a befolyásszerző tag felelősségével foglalkozó konszernjogi intézmények, csak a XX. sz. második felében jelentek meg a nyugat-európai szabályozás horizontján is.²⁴

Felhasznált irodalom:

- Fazekas-Hansági-Miskolczi-Újváriné: Társasági jog és konszernjog (Unió Kiadó, Bp., 2002)
 Fuglinszky Ádám: Kötelmi jogi tansegédlet
 Dr. Glückstahl Andor és Huppert Leó: A korlátolt felelősségű és csendes társaság (Jogi Hírlap Kiadása, Bp., 1930)
 Kisfaludi András: Társasági jog (Complex Kiadó, Bp., 2007.
 Komáromi Gábor: A vitatható kft. (In: Gazdaság és jog 2007/6-7)
 Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útja a társasági jogban (Dialóg Campus kiadó, Pécs, 2005)
 Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában (KJK-Kerszöv, Bp., 2005)
 Török Tamás: Felelősség a társasági jogban (HVG-ORAC, Bp., 200

²⁰ 1930. évi V. tc. 59. §

²¹ 1930. évi V. tc. 60. §

²² 2006. évi IV. tv. 30. § (5)

²³ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban (HVG-ORAC, Bp., 2007): 127. old.

²⁴ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában (KJK-Kerszöv, Bp., 2005): 26. old.

Magánvállalkozás a szocializmusban?

Írta: Pafféri Zoltán

1980 forró nyarán Magyarországon három fiatal matematikus egyedi engedélyezés nélkül, törvényesen alapított egy magánvállalkozást, azért, hogy saját szoftverüket szervezeten adhassák el. Ezzel egy lavina indult el, és 1985-ben már több, mint harmincezer magáncég létezett az országban. Arra a kérdésre, hogy miként vált ez lehetővé, jogi szempontból kerestem a választ.

Ideológiai és gazdaságpolitikai háttér

A jogi szabályozás bemutatásához az 1945. évet követő gazdaságpolitikai ideológia hullámszerű változásának ismertetése is szükséges. Ezek szerint három korszakot határolhatunk el egymástól: az első a szovjet mintájú központi tervutasításos rendszerrel kezdődik, és magába foglalja az 1953-as reformot, illetve az azt követő, 1965-ig terjedő időszakot; a második az új gazdasági mechanizmus korszaka, amely annak előkészítésétől az „ellen-reformig” (1973) tart. A harmadik, 1977-től kezdődő szakasz, a polgári jogi társaság intézményének megváltoztatását is eredményező gazdasági liberalizáció időszaka, amelyet a folyamatos és egyre erőteljesebb nyitás jellemez. Ez utóbbi szakasz határát a gazdasági társaságokról szóló, 1988. évi VI. törvény előtt vontam meg.

Magyarország szocialista gazdaságának hullámszerű fejlődését mindvégig a központi tervezés jellemezte, gyakorlatilag csak az irányítási mechanizmusok változtak meg.¹ Az aktuális politikai beállítottságtól függő kedvező és kedvezőtlen időszakok váltakozása sem tudta azonban megszüntetni a magánkezdeményezéseket, igaz, a magánszektor összességében véve igen kis szerepet tudott vállalni a gazdaság egészét tekintve.²

¹ Csillag István: Vállalkozások és változások (in: *Beszélő 1999/1. szám*)

² 1986-ban – népszerűsége tetőfokán – a vgmk-ban részt vevő dolgozók az iparban foglalkoztatottak 1,4%-át tették ki, akik az állami

A magánvállalkozások legfőbb közös tulajdonsága a vizsgált időintervallumban az, hogy mindig a bürokráciától és annak valamely egyedi, diszkrecionális döntésétől függtek (koncessziós rendszer), így a pártállami időszakban mindig az aktuális ideológiának megfelelően működhettek, ha volt rá egyáltalán lehetőség. A korszak egészében ennek az ideológiának az alaptézise a kapitalizálódás, a „tőkés tendenciák” elkerülése³, nagyobb vagyonok, hatékonyabb kereskedelmi formák, valamint a tőkefelhalmozás kiküszöbölése volt. Egy hatékony és sikeres vállalkozás a folyamatos fejlődés érdekében egy bizonyos bevételi szint fölött megköveteli a tőkeegyesítést, és egy kereskedelmi társaság létrehozását, ezért a korszakra jellemző kisvállalkozások⁴ soha nem tudtak továbbfejlődni, bővülni.

ipari termelés 0,9%-át állították elő. A termelés az ipari gmk.-knál az állami ipari termelés 0,5%-a, az építőiparban 7,7%-a volt. [Forrás: Laki Mihály: *Kisvállalkozás a szocializmus után* (Közgazdasági Szemle Alapítvány Bp., 1998) 43. o].

³ Indokolás a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvének Javaslatához (Bp., 1959) 454. o.; Kun Tibor 33. o.

⁴ Kiskereskedők és kisiparosok egyedi hatósági engedéllyel alapított kkt-i és pjt-i lehettek; max. 4-5 fő részvételével, alkalmazott nélkül

A KT-től az 1988-ik évi Gt.-ig

A társasági jog a politikai ideológia következtében 1946-tól, az államosítás kezdetével hanyatlásnak indult, később azonban speciális fejlődési pályát írt le. Annak ellenére, hogy a parlament a Kereskedelmi Törvényt⁵ a vizsgált időszakban sem helyezte teljesen hatályon kívül, az államosítás befejeztével a KT rendelkezései tulajdonosi oldalról kiüresedtek. A törvény által biztosított automatikus társaságalapítást a módosuló jogszabályok következtében az egyedi engedélyeken alapuló, koncesszionális rendszer váltotta fel, amellyel a társulni kívánó feleket kiszolgáltatták az államigazgatás diszkrecionális döntéseinek.

Kezdetben még a gazdálkodó szervezetek társulásai sem voltak elfogadottak, majd a „szocialista társulási modell” kialakulásával lehetővé vált ezek közös vállalkozásainak létrehozása. Az újfajta társulásokat erős állami felügyelet jellemezte. A szabályozás összetettségét mutatja, hogy többféle társulási rendszer is létezett egymás mellett, valamint, hogy az állampolgári életviszonyokra kialakított polgári jogi társaság is háttérszabályként szolgálhatott.

⁵ 1875. évi XXXVII. Törvénycikk; továbbiakban: KT

A magánszemélyekre vonatkozó társulási rendelkezések igen szűk körben, és csak korlátozva voltak jelen a közkereseti társaságok formájában, míg a Polgári Törvénykönyvben a Pjt.-k létrehozásának lehetőségét a törvényhozó szándéka szerint a kereskedelmi célt nélkülöző, mindennapi lét egyszerű személyegyesülései részére tartották fenn. A magánvállalkozók működését a szigorú szabályok, a folyamatos ellenőrzések és a magas adóterhek „tőkés tendenciák megakadályozása ürügyén” nehezítették meg.

A törvényalkotó a későbbiek folyamán már kifejezetten ösztönözte az állami szektorban a gazdasági társulások alapítását: különböző társulási formákat vezettek be, elismert lett az önálló társulási tulajdon, elmaradhatott az egyszerűbb formák esetében az egyedi engedélyezés, ezt az eljárást pedig a jogi személyek esetében jogszabályban megszabott, általános feltételekhez kötötték. Részben a jogalkotó akarata, részben a szabályozás összetettsége azonban a polgári jogi társaságon keresztül lehetővé tette, hogy magánszemélyek is részt vehessenek egyedi engedélyezés nélküli társaságok alapításában. A Gmk.-k létrehozását a Minisztertanács kifejezetten a valós igények kielégítése érdekében tette lehetővé, amellyel ismét megteremtette a teljesen legális⁶ magánvállalkozás lehetőségét. A társulási jogot a Gt. helyezte ismét piaci alapokra, amely alapján már bárki alapíthatott gazdasági társulást, így az 1988-ra Magyarország teljessé vált.

A polgári jogi társaság

A Polgári Törvénykönyvet 1953 és 1959 között, a magántulajdon jelentőségének visszaszorítása idején alkották meg.⁷ A kodifikáció során az is kérdéses volt, hogy a társaság intézményét a szocialista polgári jognak szabad-e tartalmaznia, így eredetileg

⁶ értsd: a jogalkotó szándéka szerint

⁷ Vékás Lajos: Egy új polgári törvénykönyv történelmi időszerűségéről (in: *Magyar Tudomány* 2001/12. szám)

a polgári jogi társaságot nem kívánták a készülő törvényben szabályozni.⁸

A kis méretű magánjogi társaságok kapcsán ellenérvként merült fel, hogy ez a forma „alkalmas a nyilvánosságot kerülő, titkolt, gazdasági-hatalmi célokat szolgáló tőkés szervezkedések (szindikátusok, kartellek stb.) létrehozására és működtetésére”⁹, így az könnyen a monopolisztikus gazdasági uralom eszköze lehet. Egy másik vélemény szerint a népi demokráciákban a kereskedelmi társaságok gyakorlati jelentősége csökkent, mivel a gazdaság alapját a termelési eszközök társadalmi tulajdona adja, valamint a termelési-elosztási funkciókat az állami vállalatok és a termelési eszközök magasabb szocialista formái, a szövetkezetek végzik, így „ilyen körülmények között van bizonyos veszély, hogy a társaság – meghatározott körben – a kapitalizálódás eszközévé válhat, különösen a kisipar és a kiskereskedelem területén”.¹⁰

A kodifikálás mellett azonban sokkal jelentősebb érvek szóltak, így kerülhetett szabályozásra a polgári jogi társaság intézménye. A törvényalkotó elismerte, hogy ilyen gazdasági-jogi alakulatok megengedett célokra nap mint nap alakulnak, illetve hogy „az átmenet viszonyai között kívánatos is lehet, hogy gazdasági vagy ahhoz kapcsolódó tevékenységet az érdekeltek jogi személyiséggel nem rendelkező társas formában folytassanak (pl. mint munkaközösségek, alkotóközösségek stb.), vagy éppen a társadalmilag igen hasznos célokat többen gazdasági erejük összegzésével valósítsanak meg (pl. több vállalat közösen épít sportpályát)”.¹¹

A Pjt. nagyon hasonló a közkereseti társaság kereskedelmi jogi intézményéhez, amely szintén nem rendelkezik jogi

személyiséggel, és szorosan összefügg a tagok személyével (személyegyesítő jelleg). Jogi szerkezetét tekintve a jogközösség egyéb formáihoz is hasonlítható. A tulajdonközösségtől, az örökösök osztály előtti jogközösségtől azonban az különbözteti meg, hogy „a társaság mindig a felek elhatározásán alapul, a jogközösség egyéb változatai pedig gyakran egyéb körülmények folytán jönnek létre”.¹²

A szerződésben a felek (tehát akár jogi személyek, akár szocialista szervezetek is) arra vállalnak kötelezettséget, hogy együttműködnek egymással a gazdasági tevékenységet igénylő közös céljuk elérése érdekében, valamint, hogy az ehhez szükséges anyagi eszközöket közös rendelkezésre bocsátják. Az indokolás szerint ez a cél lehet gazdasági, kulturális vagy egyéb más jellegű is, de az elengedhetetlen, hogy ennek elérése érdekében a tagok bizonyos gazdasági tevékenységet legyenek kénytelenek kifejezteni.

A szabályozás kifejezetten megtiltja a kereskedelmi célt szolgáló polgári jogi társaságok létrehozását a tőkés tendenciák érvényesülésének veszélye miatt, valamint kizárta a kizsákmányoló tevékenység folytatását is.¹³

A jogszabályi háttér

Mint láthatjuk, a Pjt.-ket a törvényalkotó a mindennapi élet egyszerű állampolgári társulásaira hozta létre.¹⁴ A Ptk-t módosító 1977. évi IV. törvény azonban – gazdasági szükségszerűségből – megváltoztatta a Pjt.-re vonatkozó szabályokat. A Ptk. XLVI. fejezetének egésze megváltozott, a fejezet címe „A társaság” lett. Eddig a fejezet kizárólag a polgári jogi társaság intézményét tartalmazta, de a módosítással a gazdasági társaság, a Pjt., az építőközösség, valamint a közös háztartásban élők vagyoni viszonyai kerültek szabályozásra, így a kifejezetten a Pjt.-re vonatkozó szakaszok száma nyolcra csökkent.

⁸ Kun Tibor: A társasági jog fejlődése 1945-től az új társasági törvényig in: Jogtörténeti értekezések 31. Ünnepi tanulmányok - Kovács Kálmán egyetemi tanár emlékére (Gondolat Kiadó Bp., 2005) 24. o.

⁹ Indokolás a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvének Javaslatához (Bp., 1959) 454. o.

¹⁰ u.o. 454. o.

¹¹ u.o. 454. o.

¹² u.o. 456. o.

¹³ értsd: nem tag személyek alkalmazása

¹⁴ pl. árokásás, parabolaantenna telepítése szomszédokkal, közös kerítés telepítése, stb.

A Ptk. módosítása a társaság alapfajának a gazdasági társaságot tette meg, a polgári jogi társaság pedig az állampolgárok közötti társaság sajátos a eseteként került szabályozásra, oly módon, hogy a Ptk. 573. §-ának (4) bekezdése alapján mögöttes jogterületként a jogi személyek társulására vonatkozó gazdasági társaság szabályait kellett megfelelően alkalmazni.

Mivel a gazdasági társaság jogi modellje a polgári jogi társaság intézményén alapult, így javarészt – a jogi személyekre vonatkozó új rendelkezések kivételével – a Pjt.-re vonatkozó korábbi szabályok voltak rá érvényesek. A jogalkotó ezért a törvényben való ismétlést elkerülendő, a Pjt.-re vonatkozó rendelkezéseket megcsonkította, és csak az állampolgári társulás jellegből adódó különbségeket (lex specialis) szabályozta e cím alatt, míg a közös szabályokat, az immár anyajogként (lex generalis) szolgáló gazdasági társulások cím alatt tárgyalta. Ennek következtében a polgári jogi társaságra vonatkozó eddigi szabályok – egyetlen bekezdés és egy fordulat kivételével – nem változtak meg, sőt, az átutalások folytán a szabályozás köre bővült.

Az új szabályozás lehetővé tette, hogy a felek közös név alatt működő polgári jogi társaságot is alakítsanak, ilyen esetben azonban a társasági szerződést ügyvédi munkaközösség (jogtanácsos) által ellenjegyzett okiratba kellett foglalni. A társaság a közös neve alatt jogokat is szerezhett, és kötelezettségeket is vállalhatott, azonban ilyen esetben a tagok a gazdasági kötelezettségeikért közvetlenül, korlátlanul és egyetemlegesen feleltek; e felelősség kizárása vagy korlátozása harmadik személlyel szemben hatálytalan volt. A közös név alatt működő társaság nevét, a képviselőt módját és a képviselői jog esetleges korlátozásait, továbbá mindezek módosulásait a cégjegyzékbe be kellett vezetni.

Nem szerepelt az új rendelkezések között, hogy a „társaság kizsákmányoló tevékenységet nem folytathat, szocialista szervezetek kereskedelmi célra is alakíthatnak társaságot”, illetve, hogy „a tagsági

viszonyból folyó személyes közreműködésért díjazást érvényesen kikötni nem lehet”. Ennek alapján tehát megállapítható, hogy kereskedelmi célra létrejövő polgári jogi társaságot – a törvény hatálybalépését követően – nem szocialista szervezet is létrehozhatott, és akár „kizsákmányoló tevékenységként”, szerződéses jogviszonnyal az általa végzett tevékenység egy részét másnak átengedhetette¹⁵, valamint hogy a személyes közreműködésért nem volt tilos a díjazás kikötése.

A felvázolt gazdaságpolitikai folyamatok és így a társasági jog folyamatos változásának következményeként, 1978 március elseje után lehetővé vált az olyan közös név alatt működő, a cégjegyzékbe bejegyzett, magánszemélyek által létrehozott társaságok alapítása, amelyek részt vehettek a kereskedelmi forgalomban. Mindehhez szellemi szabadfoglalkozásúak¹⁶ esetén egyedi engedélyekre sem volt szükség, így pusztán a törvényben meghatározott kritériumoknak való megfeleléssel lehetett társaságot alapítani, elkerülve ezzel a hatóságok ideológiai alapokon is nyugvó elutasítását. A szabályozás módosítása így a törvényhozó akaratával ellentétesen – vagy éppen annak hallgatólagos beleegyezésével – lehetővé tette, hogy az állampolgárok egy magasabb szintű, a kereskedelmi forgalom alanyaként is elismert társaságot ne csak jogi személyekkel társulva alapíthassanak, hanem egy másik magánszeméllyel szerződést kötve, a törvény erejénél fogva, egyedi hatósági engedélyek nélkül is.

A Pjt., mint magánvállalkozás szerepe és jelentősége

Az első Pjt. bejegyzése után egyre szaporodtak a cégbíróságon a társaság bejegyzése iránti kérelmek, és miután a sajtóban is megjelentek az ezekről szóló tudósítások, még nagyobb lett az érdeklődés az új

¹⁵ Alkalmazottja, szakmunkástanulója, segítő családtagja azonban nem lehetett. Ld.: Vállalkozók zsebkönyve 1982 (Alkotó Ifjúság Egyesülés Bp, 1982) 34. o.

¹⁶ A kereskedők és a kisiparosok társaságait továbbra is hatósági hozzájáruláshoz kötötték (ld.: 1977. évi 14. sz. tvr. 15. § (1), 1977. évi 15. sz. tvr. 3. § (2))

lehetőségek iránt. A HVG 1981. május 2-án¹⁷ már arról írt, hogy „beindult a társulási dömping”, és beszámolt arról, hogy az egyik napilap „az ország első, ma egyetlen magán-társaságának” nevezte a System nevű rendszerszervező polgári jogi társaságot”, jöllehet „ez a társaság csak kis öccse lehet a már tavaly bejegyzett hasonló profilú Progress-nek vagy a Logic-nak, csak hogy néhányat említsünk a szakmából”. Szintén a HVG 1981. szeptember 26-ai számában¹⁸ a következő bevezetővel készített riportot a „vállalkozási szakértőnek” tartott dr. Kun Tibor ügyvéddel, aki ekkoriban átlagosan heti két polgári jogi társasági szerződést látott el ellenjegyzésével: „százakra tehető azoknak a száma, akik mostanában önálló vállalkozásba fognak, de további néhány ezren kacérkodnak a cégüktől való teljes vagy részleges függetlenedés gondolatával”.

Arra a kérdésre, hogy hogyan is terjedhetett el a társulási kedv, szintén az ügyvéd adja meg a választ: „A mezőgazdaságban és a kisipari tevékenységben nemrég hozott könnyítések, az új vállalkozási formákról elterjedt biztató hírek és nem utolsósorban a hírközlő szervek munkája nyomán társadalmi méreteiben rokonszenvesebbé, egyes emberek számára vonzóvá vált a vállalkozás.”¹⁹

Megállapítható tehát: a polgári jogi társaságok elterjedése tette lehetővé, hogy a rendszerváltás előtt kilenc évvel megkezdődjék egy szűk társadalmi csoport tőkefelhalmozása, amelynek tagjai 1988-tól – immáron demokratizálódó viszonyok között – valódi tőkés társaságokat hozzanak létre. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint-hogy az első tizennégy Pjt. közül két társaságot kiragadva utóéletüket tekintve mindenki számára ismert cégeket ismerhetünk meg, a negyedik magánvállalkozásként bejegyzett Rolitron Pjt. pedig több átalakulás és összeolvadás után ma Synergon Informatikai Zrt. néven működik. Végül a tizenhatodikként jegyzett Cortex Pjt.-t alapító Bojár Gábor többségi tulajdonosként tavaly adta el egy német befektetőnek a Graphisoft S.E.-t, amely mellesleg az első hazánkban bejegyzett európai részvénytársaság volt.

¹⁷ HVG 1981. május 2-ai szám 25. o.

¹⁸ HVG 1981. szeptember 26-i szám 45-46. o.

¹⁹ uo. 45. o.

Kultúra-rovat: Mindenképpen, talán

Írta: dr. Beke-Martos Judit

Érdekes kérdésfelvetés: a szüleink-
É nek volt magánélete, mielőtt
megismertek, és mi megszülettünk
volna? Esetleg több barátjuk, barátnőjük is
volt? Szerelmesek voltak másokba is, mint a
jelenlegi házastársukba? Egy gyerek számá-
ra ezek a felismerések mindig nagyon kriti-
kusak, és a szülők viselkedése, válaszai
meghatározóak. Ezt a témakört járja körbe a
mozikban látható Mindenképpen, talán c.
vígjáték.

A bigail Breslin (Család kicsi kincse) hihe-
A tetlen tehetség, aki központi figuraként
irányítja ezt a filmet. Ő Maya, a 10 éves kis-
lány, aki ráveszi az apját, hogy mesélje el
neki, hogyan ismerkedett meg az édesany-
jával. Will (Ryan Reynolds) el is meséli
fiatalkorának ezt a szakaszát, nem titkolva,
hogy 3 lányért is oda volt, amikor egyetem
után felkerült New Yorkba. Nem áruja el
azonban előre, hogy melyik hölgy lett végül
a felesége, aki Maya édesanyja, és akitől a
film legelején éppen válik. Reynolds bár
jóképű, meglehetősen szerencsétlen fickó,
aki hitelesen alakítja a felültetett szerelme-

A történet vonalvezetése jó, a néző nem
veszti el a fonalat, nincsenek fölösleges
ugrások vagy történeti következetlenségek.
A szereposztás a hölgyek esetében is
szerencsés volt: Rachel Weisz, Isla Fischer
és Elisabeth Banks kielégítő teljesítményt
nyújtanak.

A film New Yorkban játszódik, így külön
Adicséretet érdemel a helyszínekért
felelős technikai munkatárs: a kifejező,
precízen megválasztott terek, helységek és
környezet csak hozzáadnak az élményhez.
Adam Brooks felelős a forgatókönyvért és a
rendezésért egyaránt. Érdemei közül az első
a lényegesebb, bár meg kell jegyezni, hogy
míg az alapötlet kiváló és érdekes, a történet
több ponton veszít a hitelességéből. Azért
valljuk be ritka, hogy egy apa a 10 éves
lányának elmesélné a házasságát megelőző
életében szerepet játszó nők szeszélyes
szexuális kalandjait... Ezzel együtt a
szövegkönyv jó, frappáns, és néha éppen
annyira csípősen őszinte, hogy pár
pillanatra visszarepítse a nézőt a valóság
világába, ezzel is érzékeltetve, hogy a film
alapötlete nem tisztán fikció.

Össességében kellemes, amerikai
Romantikus vígjáték a Mindenképpen,
talán. Kikapcsol, szórakoztat, de nemigen
akar bármit is mondani, nincsen mélyebb
értelme, hacsak nem annyi, hogy a gyerekek
megérdemlik és meghálálják az őszinte-
séget!

A református temetőben

Írta: Nemes Iringó

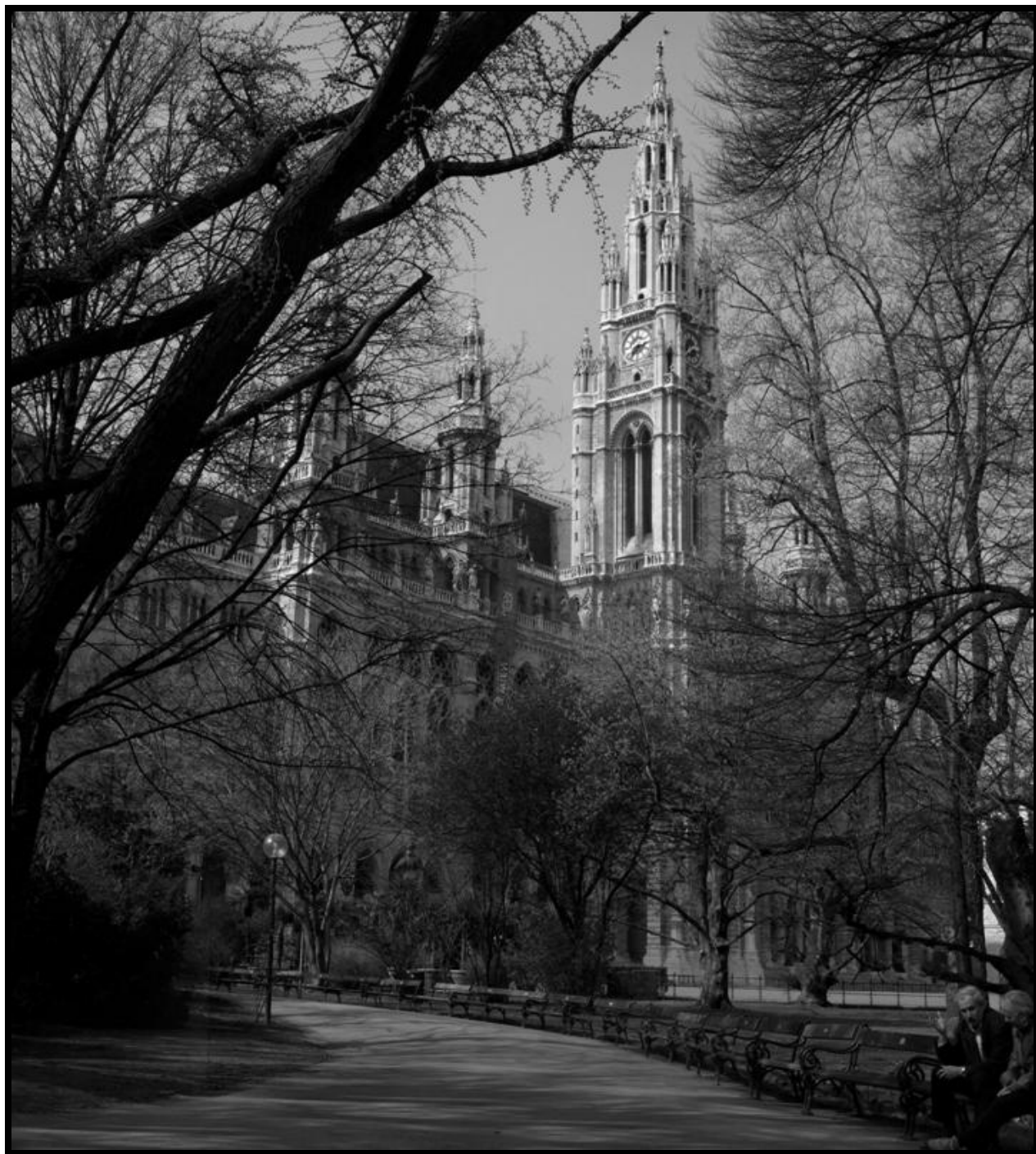
Édes fenyőillat jár körbe mindenütt. Szél szalad a fák között, kerülgeti a napfény csíkjait. Kis madár kiált: „megtalálod, ne félj, a kövek között”. Csönd van, békés csönd. Meglepő, hogy nem ijesztő.

Bodobácsok járkák körül a sírodat. A közelben egy diófa és sok fenyő. Néha biztos *itt* is vagy. Én harmadszorra jövök el, először egyedül. Most csönd van. Vagyok egymagamban. Ülök a sírod lábánál, és rájövök, hogy most *itt* jó lenni.

Soha nem értettem az embereket. Névnap, születésnap, karácsony, na meg persze halottak napja. És a temetők megtelnek. De én itt most egyedül vagyok. És tudom, nem kell tennem semmit. Nem kell imádkoznom. Hisz nem várod tőlem. Nem kell sírnom, inkább annak örülnél, ha nevetnék. Nem vagyok szomorú, csak az bánt, hogy nem ismerhettelek. Mérhetetlen butaság és közöny, ami ellen egész életemben harcoltál, végül közénk állt. Nem ismertelek, de tudom, hasonlítok rád.

Amikor jöttem a ravatalozó mellett, eszembe jutott az az esős nyári nap. Hideg volt. Sok ember gyűlt össze. A fából faragott építményben gyülekeztük. A te skatulyád középen bezárva. Az unitárius pap nem ismert téged, de becsületesen elolvasott néhányat írásaid közül, és mondott egy rövid beszédet. Nem emlékszem rá. Aztán felhozták a skatulyát ide, és betették a föld alá. Ekkor anyám rádobott egy szál rózsát, csak a pukedli hiányzott a végéről. Aztán vége volt. Az emberek csak jöttek, beszéltek hozzám, sokan voltak. Én nem értettem semmit.

Anyám rég eltemette bennem az emléked, melyet néhány éve kiskanállak ások ki. Nagyapám történetei. Kaola, a koala meséi. A hideg északi szél, amely elől be kell bújni a takaró alá esténként. Nyáron a rekkenő hőség, a merőlegesen repülő madarak. A falakon térképeid, melyek mutatták mind az összes földrészt, ahova elhajóztál. Vajon most hol dagad a vitorlád?

A bécsi városháza (Rathaus)

IMPRESSZUM

Szerkesztette: Képesy Imre

Címlapterv: Balogh Boglárka

Tördelés és korrektúra: Képesy Imre

Munkatársak: dr. Beke-Martos Judit, Mezey Réka, Minárik Ferenc, Nemes Iringó, Pafféri Zoltán,
Szakács Bence